

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

До захисту допустити:
Зав. кафедри
«__» _____ 20__ р.

Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр» на тему:
«Методи «Піраміда» та «Ажурна пилка»
як інноваційні прийоми у навчанні англійської мови»

Студентки факультету іноземних мов
спеціальності 014 «Середня освіта. Мова
і література (англійська)»
освітнього ступеня «Магістр»
Назюта Ольги Олександрівни
Науковий керівник:
Яблоков Сергій Володимирович
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри англійської філології
Рецензент:
Зьома Наталія Олександрівна, директор
КЗ «Маріупольська загальноосвітня
школа І-ІІІ ступенів №10 Маріупольської
міської ради»

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«__» _____ 20__ р.

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Освітній ступінь «Магістр»
Шифр та назва спеціальності 014 «Середня освіта»,
спеціалізація 014.02 «Мова і література (англійська)»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
англійської філології
к.філ.н., доцент Федорова Ю.Г.
«03» грудня 2019 р.

(підпис)

ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Назюта Ольги Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи – **«Методи «Піраміда» та «Ажурна пилка» як інноваційні прийоми у навчанні англійської мови».**

Керівник роботи. Яблоков С.В., к.пед.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом Маріупольського державного університету від «28» лютого 2020 року № 210.

2. Строк подання студентом роботи – 01 червня 2020 р.

3. Вихідні дані до роботи:

Мета – встановлення сутності інтерактивного навчання та дослідження сучасних методів «Піраміда» та «Ажурна пилка» у викладанні англійської мови.

Об’єкт – навчально-виховний процес у закладах загальної середньої освіти.

Предмет – використання інтерактивних методів навчання англійської мови.

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Новітні педагогічні технології та методи як ефективний засіб навчання

Розділ 2. Технології та методи інтерактивного навчання в навчанні іноземної мови

5. Дата видачі завдання – 03 грудня 2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Підготовка вступу	01 лютого 2020	
2.	Підготовка Розділу 1 та висновків до нього	02 березня 2020	
3.	Підготовка Розділу 2 та висновків до нього	01 квітня 2020	
4.	Підготовка загальних висновків	15 квітня 2020	
5.	Оформлення списку використаних джерел	01 травня 2020	
6.	Оформлення додатків	15 травня 2020	
7.	Підготовка статті за темою роботи	01 червня 2020	

Студент _____
(підпис)

Назюта О.О.
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник роботи _____
(підпис)

Яблоков С.В.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1	
НОВІТНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ.....	12
1.1. РІЗНИЦЯ МІЖ ПОНЯТТЯМИ «ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ», «ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ», «ТЕХНОЛОГІЯ ТА МЕТОД НАВЧАННЯ».....	12
1.2. ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МЕТОДІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	22
Висновки до розділу 1.....	43
РОЗДІЛ 2	
ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	46
2.1. СУТНІСТЬ МЕТОДУ «ПРАМІДА» ТА СФЕРИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ.....	46
2.2. СУТНІСТЬ МЕТОДУ «АЖУРНА ПИЛКА» ТА СФЕРИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ.....	55
2.3. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ «ПРАМІДА» ТА «АЖУРНА ПИЛКА» У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	63
Висновки до розділу 2.....	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Міжнародні зв'язки України, вихід її у європейський та світовий простори, нові політичні, соціально–економічні та культурні реалії вимагають радикальних змін у галузі навчання, іноземних мов зокрема, статус яких у нашій країні постійно зростає. Іноземна мова є важливим засобом міжкультурного спілкування, вона сприяє вербальному порозумінню громадян різних країн, забезпечує такий рівень їхнього культурного розвитку, який дозволяє людині вільно орієнтуватись і комфортно почуватись у чужої країні.

Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами, оскільки англійська мова – це офіційна міжнародна мова бізнесу та торгівлі, Інтернету і техніки, науки і мистецтв. Тому, оволодіння англійською мовою визначене як один з пріоритетних напрямів реформування освіти.

Сучасна вища освіта вбачає головним своїм завданням «озброєння» майбутніх фахівців методологією творчого перетворення світу. Процес творчості охоплює насамперед відкриття нового: нових об'єктів, знань, проблем і методів розв'язання проблем.

Метою навчального процесу є гармонійне формування і всебічний розвиток особистості українського громадянина, повне розкриття його творчих сил, набуття власного «Я», неповторної індивідуальності. Він має стати суб'єктом життєдіяльності, а не тільки опанувати певну сукупність загальнонаукових знань, навичок і вмінь. Тому на сьогоднішній день постає проблема оптимізації та вибору методів навчання, що забезпечували б умови для розвитку всебічно розвиненої особистості, яка свідомо буде використовувати свої знання і здібності.

Сучасне життя потребує активної творчої особистості. Сформувати її можна лише впроваджуючи у педагогічну практику стратегії розвитку

критичного мислення. Завдання цієї стратегії полягає у «пробудженні свідомості», коли молода людина усвідомлює реалії, що оточують її, і шукає шляхи розв'язання проблем. Такий підхід співзвучний концепції особистісно-орієнтованого навчання; він нерозривно пов'язаний із застосуванням активних та інтерактивних технологій.

Якщо навчання веде до розвитку творчих здібностей, то його можна поєднувати з розвиваючим навчанням, тобто таке навчання, при якому викладач, спираючись на знання закономірностей розвитку мислення, спеціальними педагогічними засобами веде цілеспрямовану роботу по формуванню розумових здібностей і пізнавальних потреб своїх студентів в процесі вивчення дисциплін – таке навчання є проблемним.

Більшість сучасних публікацій з теорії навчання пов'язана з ідеєю активізації навчального процесу і учбової діяльності студентів. Навчання студентів готовим прийомам розумової діяльності – це шлях досягнення звичайної активності, а не творчої. Розумовий пошук – складний процес. Він, як правило, починається з проблемної ситуації, проблеми. Але не всякий пошук пов'язаний з виникненням проблеми. Якщо викладач дає завдання студентам, вказавши, як його виконати, то навіть самостійний пошук не буде вирішенням проблеми. Справжня активізація студентів характеризується самостійним пошуком не взагалі, а пошуком шляхів вирішення проблем. Якщо пошук має на меті вирішення теоретичної, технічної, практичної учбової проблеми, він перетворюється на проблемне навчання.

Отже, одним зі шляхів активізації пізнавальної діяльності є впровадження проблемного навчання. Мета активізації шляхом проблемного навчання полягає в тому, щоб зрозуміти рівень засвоєння понять і навчити не окремим розумовим операціям у випадковому, стихійному порядку, а системі розумових дій для вирішення нестереотипних задач. Ця активність полягає в тому, щоб студент, аналізуючи, порівнюючи, синтезуючи, узагальнюючи, конкретизуючи фактичний матеріал, сам отримав з нього нову інформацію. Іншими словами – це розширення, поглиблення знань за допомогою раніше

засвоєних знань або нове застосування колишніх знань. Нового застосування колишніх знань не може дати ні вчитель, ні книга, воно шукається і знаходиться студентом, поставленим у відповідну ситуацію.

З іншого боку, реформування освіти в Україні сьогодні, вимагає і від педагога здатності, бажання і наполегливої праці у пошуку і використанні нових підходів до викладання, саме таких методик, які формують творчу, мислячу особистість. Викладач має глибоко усвідомити свою систему роботи, особисто сформувати концептуальне бачення педагогічної системи, в яку буде включатися студент; ефективно переробляти інформацію про сучасні педагогічні технології і підходи у значущі ідеї, щоб їх потім можна використати на практиці, вибрати особистий педагогічний стиль, почерк. Викладач, який має сформовану систему роботи, завжди може раціонально обґрунтувати й логічно пояснити свій вибір; він стверджує себе як компетентна особистість, як професіонал.

За своїм змістом, формами і методами освіта не є незмінним феноменом, адже вона весь час реагує на нові цивілізаційні виклики, суспільні реалії, враховує тенденції, перспективи розвитку людства. Однак оновлення навчально-виховної практики часто відстає від темпів розвитку, соціальних вимог до неї. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна школа, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощення.

Сучасна школа недостатньо розвиває здібності, необхідні її випускникам для того, щоб самостійно самовизначитись у світі, приймати обґрунтовані рішення щодо свого майбутнього, бути активними і мобільними суб'єктами на ринку праці. Головними недоліками традиційної системи освіти є породжені нею невміння і небажання дітей вчитись.

Подолання кризи сучасної освіти можливе завдяки інтенсивному реформуванню її відповідно до вимог часу, у процесі формування принципово нової системи освіти, яка поступово замінюватиме традиційну. З метою розвитку творчих здібностей учнів поступового й систематичного

прилучення їх до самостійної пізнавальної діяльності, забезпечення співпраці між учнями та вчителем недостатньо використовували лише традиційний урок. Особливо це стосується уроків англійської мови, де більша частина уроку йде на формування в учнів умінь і навичок, застосування набутих теоретичних знань. На жаль, на уроках англійської мови вчителі використовують лише базовий підручник чи робочий зошит для вивчення і закріплення нового матеріалу, що робить навчальний процес одноманітним і нецікавим для школярів. Тому, не слід зводити уроки лише до механічного відтворення, закріплення навичок. Нетрадиційний урок дає змогу учням побачити можливості застосування своїх знань, виявити свій рівень, порівняти себе з іншими учнями, розкритись. У зв'язку зі збільшенням розумового навантаження на уроках слід практикувати такі технології, прийоми та методи, що підтримують у школярів інтерес до навчання, бажання, стимулюють їхню активність протягом року [6].

Використання сучасних педагогічних технологій і методів у навчанні іноземних мов набуває великого значення й актуальності в даний час в силу ряд причин. Головним і першочерговим завданням є необхідність підвищення якості освіти, а це можливо через вдосконалення форм і методів навчання, через впровадження освітніх педагогічних технологій. Інтерактивне навчання дозволяє розв'язати одразу кілька завдань: розвиває комунікативні вміння й навички, допомагає встановленню емоційних контактів між учасниками процесу.

Актуальність використання методів «Піраміда» та «Ажурна пилка» у навчанні іноземних мов полягає в тому, що вони спрямовані саме на можливість спілкування на уроках іноземних мов. Методи «Піраміда» та «Ажурна пилка» забезпечують виховне завдання, оскільки змушують працювати в команді, прислухатися до думки кожного. Використання інтерактиву знімає нервові напруження, дає можливість змінювати форми діяльності, переключати увагу на основні питання.

Багато вчених, психологів та педагогів займалися розробкою різних концепцій навчання англійської мови. Я. Голант виділяв активну та пасивну моделі навчання залежно від участі учнів у навчальній діяльності [46].

А. Рівіній розробив методика, у котрій була покладена ідея «навчаючи інших, навчайся сам». Подальшу розробку елементів інтерактивного навчання ми можемо знайти в працях В. Сухомлинського, творчості вчителів-новаторів 70–80-х рр. (Ш. Амонашвілі, В. Шаталова, Є. Ільїна, С. Лисенкової та інших). Однак у радянські часи, в умовах нав'язування комбінованого уроку, творчість окремих педагогів була скоріше винятком ніж правилом [46].

Помітний поштовх до розширення дидактичного використання форм інтерактивного навчання, поклали дослідження і розробки ділових і імітаційних ігор таких педагогів, як Н. Анікеєва, Л. Борисова, А. Вербіцкій та інші. Велику роль в поширенні форм інтерактивного навчання зіграли не тільки теоретичні розробки даних авторів, а й їх практична діяльність з пропаганди ігрових форм, як основи інтерактивного навчання, а також особиста участь більшості з них у створенні і розвитку ігротехнічного руху [4].

У проаналізованих нами дослідженнях обмаль уваги приділено вивченню таких інтерактивних прийомів навчання англійської мови, як «Піраміда» та «Ажурна пилка». Таким чином, значущість означеної проблеми, відсутність спеціальних досліджень з цієї тематики зумовили вибір теми нашої кваліфікаційної роботи «Методи «Піраміда» та «Ажурна пилка» як інноваційні прийоми у навчанні англійської мови.

Об'єкт дослідження – навчально-виховний процес у закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – використання інтерактивних методів навчання англійської мови.

Метою дослідження є встановлення сутності інтерактивного навчання та дослідження сучасних методів «Піраміда» та «Ажурна пилка» у викладанні англійської мови.

Відповідно до мети нашої кваліфікаційної роботи були визначені такі **завдання:**

1) вивчити дослідження, які лежать у площині використання новітніх педагогічних технологій та методів, у навчально-виховному процесі під час навчання іноземним мовам;

2) встановити сутність понять «педагогічна технологія», «освітня технологія», «технологія та метод навчання», визначити різницю між ними;

3) встановити сутність технології інтерактивного навчання іноземним мовам та її роль у підвищенні ефективності навчального процесу;

4) встановити сутність методів «Піраміда» та «Ажурна пилка»;

5) визначити характер впливу роботи з інтерактивними методами на рівень знань учнів;

б) запропонувати розробки уроку з англійської мови та позакласного заходу з використанням інтерактивних методів навчання «Ажурна пилка» та «Піраміда».

Для вирішення вищезазначених завдань нами використовувалися такі **методи дослідження:** теоретичні (класифікація, систематизація); ретроспективний аналіз та зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, узагальнення теоретичних підходів; праксиметричні (вивчення та узагальнення досвіду роботи), теоретико-методологічний аналіз літературних джерел, які присвячені проблемі застосування інтерактивних технологій і методів у навчанні англійської мови; педагогічне спостереження.

Теоретичну базу дослідження становлять наукові доробки вітчизняних та зарубіжних учених (А. Рівінього, В. Сухомлинського, Ш. Амонашвілі, В. Шаталової, Є. Ільїна, С. Лисенкової та ін.) щодо проблеми впровадження різних інтерактивних методів навчання.

Наукова новизна роботи полягає у спробі встановити характер впливу інтерактивних методів навчання англійської мови на рівень знань учнів та на підвищення ефективності навчального процесу.

Апробацію результатів кваліфікаційної роботи було представлено нами у публікаціях:

– стаття: Назюта О. Методи «піраміда» та «ажурна пилка» як інноваційні прийоми у навчанні англійської мови. *Vox philologi*. Збірник наукових статей. – Випуск 9. – Маріуполь: МДУ, 2020. – С. 56–68.

– тези доповіді: Назюта О.О. «Реалізація комунікативного методу на уроках англійської мови». Дебют. Збірник тез доповідей студентів факультету іноземних мов за результатами участі у Декаді студентської науки – 2020. – Маріуполь, 2020. – С. 195–197.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає в тому, що кваліфікаційна робота за обраною нами темою може слугувати поштовхом для вивчення означеного питання та стати основою поглиблення знань практикуючих вчителів, що прагнуть знайти нові підходи у своїй діяльності для підвищення активності учнів, інтенсифікації та підвищення ефективності навчання англійської мови засобами інноваційних технологій.

Особистий внесок автора полягає в запропонованих для подальшого використання розробках уроку та позакласного заходу з використанням інтерактивних методів навчання «Піраміда» та «Ажурна пилка».

Структура кваліфікаційної роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Робота включає вступ, два розділи, п'ять підрозділів, висновки до кожного розділу, висновки до роботи, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг роботи становить 89 сторінок, основний зміст роботи викладено на 81 сторінках.

РОЗДІЛ 1. НОВІТНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ

1.1. РІЗНИЦЯ МІЖ ПОНЯТТЯМИ «ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ», «ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ», «ТЕХНОЛОГІЯ ТА МЕТОД НАВЧАННЯ»

Сучасне навчання характеризується збільшенням обсягу навчального матеріалу та зменшенням часу засвоєння, тому сучасне навчання потребує пошуку ефективних методів навчання, засобів контролю засвоєння знань, що значно підвищували б якість навчання.

Головна суть цих змін полягає в осмисленні та вивченні культуротворчого досвіду, в аналізі і рефлексії цілісного педагогічного процесу, причин труднощів і їхнього подолання, прогнозуванні результатів, що виникають і наслідків рішень, що приймаються, корекції здійснення педагогічного процесу, встановленні необхідних комунікативних зв'язків, їх регуляції та підтримки, в піднятті від окремих педагогічних функцій до їхньої системи, від типових педагогічних технологій до інноваційних, творчих, особистісно-орієнтованих, які б перетворили суперпозицію педагога та субординаційну позицію вихованця в особистісно рівноправні позиції.

Сучасний етап модернізації системи освіти характеризується посиленням уваги до особистості, спрямування зусиль педагогів на розвиток творчого потенціалу учасників навчального процесу. Реалізація нових векторів розвитку освіти потребує використання інноваційних педагогічних технологій, творчого пошуку нових чи вдосконалених концепцій, принципів, підходів до освіти, суттєвих змін у змісті, формах і методах навчання, виховання, управління педагогічним процесом у закладі середньої освіти . Поняття «технологія» у сучасному значенні використовується насамперед у

виробництві, різних видах науково-виробничої діяльності і передбачає сукупність знань про способи і засоби здійснення виробничих процесів, що гарантують отримання повного результату [39].

Слово «технологія» складається з двох складових: 1) «техно», що одночасно означає і мистецтво (уміння, майстерність), і ремесло (професійне заняття, професія); 2) «логія» – наука, опис. Тобто пряме значення терміна «технологія» можна тлумачити як опис, з одного боку, майстерно здійсненої професійної діяльності, а з іншого – досконалої, оптимально організованої [39].

Термін «технологія» означає сукупність методів обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, форми матеріалу, що здійснюються під час виготовлення продукції. У виробничому процесі означає систему запропонованих наукою засобів, способів і алгоритмів, застосування яких забезпечує наперед визначені результати діяльності, гарантує отримання продукції заданої кількості і якості. Технологія базується на науці. Усі сучасні виробництва ґрунтуються на технологіях. Саме наукові засади виховання підштовхнули останнім часом педагогів до пошуку оптимальних моделей або технологій виховання [2].

Отже, слово «технологія» прийшло в педагогіку із промислового виробництва, де воно означало процес виготовлення продукції найбільш ефективним та економічним способом («технологія виготовлення втулки», «технологія плавки чавуну» тощо). Сам термін «технологія» стосовно навчального процесу, за даними дослідниці Н. Корсунської, вперше було вжито у 1886 році американцем Дж. Саллі. Але поширення він набув значно пізніше [2].

У вітчизняній та зарубіжній педагогіці безліч понять «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання». Всі ці три поняття пройшли певну революцію. Кожне з них має свою ієрархію цілей, завдань, змісту.

Підходи дослідників до визначення поняття «педагогічна технологія» різноманітні. Аналіз наукових праць з педагогіки свідчить, що сутність зазначеного терміну досліджувалася великим загалом вчених, які виявили багато різноманітних підходів до визначення поняття «педагогічні технології». Так, І. Лернер, Б. Ліхачов, П. Сікорський розглядали його як раціональний спосіб досягнення свідомо сформульованої освітньої мети. Г. Селевко – як науку. А. Нісімчук – як педагогічну діяльність. Н. Кузьміна, О. Пехота, П. Самойленко розуміли педагогічні технології як системнодіяльнісний підхід до освітнього процесу. Системою знань вважали даний феномен В. Генецинський, Т. Назарова, В. Оніщук, Ю. Турчанінова. Мистецтво педагога бачили в педагогічних технологіях І. Прокопенко, Н. Тализіна, В. Шепель. В. Ченців визначав зазначене поняття як модель освіти [26].

Педагогічна технологія – це сукупність способів (методів, прийомів, операцій) педагогічної взаємодії, послідовна реалізація яких створює умови для розвитку учасників педагогічного процесу і передбачає його певний результат (О. Пометун) [29].

Педагогічна технологія – це проект певної педагогічної системи, яка реалізується практично (В. Беспалько) [39].

Педагогічна технологія – це сфера знання, яка включає методи, засоби і теорію їх використання для досягнення цілей освіти (І. Зязюн) [39].

Педагогічна технологія – систематичний, концептуальний, об'єктивований, інваріантний опис діяльності вчителя й учня, спрямований на досягнення освітньої цілі (Ф. Фрадкін) [39].

Педагогічна технологія – це спосіб організації, спосіб думок про матеріали, людей, моделі і системи типу «людина-машина» (І. Лернер) [39].

Педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання й засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО) [39].

Як ми бачимо, ще давно існував термін «педагогічна технологія». Різні автори дають різні визначення. У 20-30 роках поняття «педагогічна технологія» зустрічається в роботах з педології. Паралельно з ним вживається поняття «педагогічна техніка», під якою розуміється сукупність прийомів і засобів, спрямованих на чітку й ефективну організацію навчальних занять.

У цей же час створюється декілька прототипів педагогічних технологій (Дальтон-план, Віньєтка-план, метод проектів). Французький педагог С. Френе критично ставився до поняття «метод» як до негнучкої, статичної категорії і високо оцінював переваги більш вільного терміну «технологія». «Коли турист дійсно вирушає у мандрівку, – писав С. Френе у передмові до «Нової французької школи», – йому потрібен практичний чітко складений путівник, котрий допоможе з найменшим ризиком безпомилково досягти визначеної мети. Саме такий путівник ми подбаємо скласти для вихователів»[26].

У 40-х – середині 50-х років розпочинається новий період у навчанні з появою різноманітних технічних (аудіовізуальних) засобів. Методика їх використання отримала назву «технології». У США було запровадження перших програм аудіовізуального навчання, що не тільки започаткувало технологічну революцію в освіті, а й відкрило дискусію, яка триває дотепер, про сутність, предмет, концепції, дефініції, парадигми і джерела розвитку нової галузі педагогічної науки та нової дисципліни – педагогічної технології. В цей період з'явилися в школі різноманітні технічні засоби пред'явлення інформації – записи і відтворення звуку і проекції зображень, об'єднаних поняттям «аудіовізуальні засоби» (магнітофони, програвачі, проектори і телевізори).

С. Сіоулінг (США) розглядає педагогічну технологію як «цілісний процес визначення мети, постійне оновлення навчальних планів і програм, тестування альтернативних стратегій та навчального матеріалу, оцінювання

педагогічних систем у цілому та встановлення мети навчання заново, тільки-но з'явиться нова інформація про ефективність педагогічних систем» [49].

У другому періоді (50-60-ті роки) – під «педагогічною технологією навчання» стали мати на увазі програмоване навчання. Педагогічні технології вважали науковим описом педагогічного процесу (сукупністю засобів та методів), який неминуче призводить до запланованого результату.

За словами американського педагога У. Шрамма, програмоване навчання є свого роду автоматичним репетитором, який веде учня 1) шляхом коротких логічно пов'язаних кроків так, що він 2) майже не робить помилок і 3) дає правильні відповіді, які 4) однозначно підкріплюються шляхом повідомлення результату, 5) він рухається послідовними наближеннями до відповіді, яка є метою навчання [2].

Наприкінці 60-х років у зарубіжній педагогіці склалися два напрями тлумачення технології: 1) технології в освіті – застосування технічних засобів і засобів програмованого навчання; 2) технології освіти (педагогічна технологія, технологія навчання, технологія виховання) – сукупність засобів забезпечення і впровадження позитивних наслідків педагогічної діяльності, засіб підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Саме в другому значенні вживав термін «педагогічна технологія» В. Сухомлинський. У розмові з молодим директором він писав: «Були і інші уроки: учитель ні на хвилинку не упускав з уваги самого процесу осмислення знань. Він не чекав кінця уроку, щоб потім дізнатися, засвоїли чи не засвоїли учні матеріал. Розмірковуючи про зміст того, що викладалося, осмислювалося учнями, він у той же час думав і над важливішими питаннями власної педагогічної технології: яка залежність між тим, що робиться, і тим, що виходить» [2].

За цей час були розроблені аудіовізуальні засоби, спеціально призначені для навчальної мети: засоби зворотного зв'язку, електронні класи, навчальні машини, лінгафонні кабінети, тренажери тощо.

На сьогоднішній день існує більше 300 визначень поняття «освітні технології». Радянський і український психолог, доктор психологічних наук І. Д. Бех виділив кілька підходів до пояснення «освітня технологія»:

- 1) освітня технологія як новітній засіб навчання;
- 2) освітня технологія як відкрита педагогічна система;
- 3) освітня технологія як сукупність дій (система дій) чи діяльність;
- 4) освітня технологія як проект (модель) навчально-виховного процесу [5].

Видатна вчена О.І. Янкович тлумачить це поняття наступним чином: освітня технологія – це спосіб спільної діяльності вчителя та учнів, для якого притаманні передусім послідовність у реалізації дій (алгоритмічність), постійне і систематичне вимірювання рівня навчальних досягнень і сформованості виховних якостей (діагностичність), взаємозв'язок основних елементів технології, якими є мета, зміст, форми, методи, засоби взаємодії учасників педагогічного процесу, результат (системність). Основними етапами реалізації освітньої технології є: цілеутворення (точне визначення бажаного результату як сукупності дій учнів); діагностика (виявлення вихідного рівня спостережуваних дій); рецептування (створення програми спільної роботи вчителя та учнів або написання «рецепта дій»); здійснення технологічного процесу (забезпечення умов для реалізації програми); оцінка і корекція результатів (зіставлення результатів із визначеним еталоном) [54].

Отже, «освітня технологія» – це послідовність дії, які робить вчитель разом з учнями. Дії систематично діагностуються і спрямовані на забезпечення відповідності результату визначеній меті.

«Освітня технологія» має свої класифікації. Ми обґрунтуємо найпоширенішу.

Міжнародний експерт із проблем педагогічних технологій І. Підласий констатує існування лише трьох технологій: продуктивної, поблажливої та партнерської.

1) Продуктивна технологія є найдоцільнішою в ринкових умовах. Продуктивна педагогіка ґрунтується на предметно орієнтованій освіті. Її мета – допомогти учням отримати максимум продуктивних знань та умінь. Більшість людей, що прагне одержати швидку і конкретну вигоду від освіти, віддасть перевагу саме їй.

2) Поблажлива технологія застосовується тоді, коли пріоритетним у школі є особистісно зорієнтоване навчання, скероване на задоволення запитів учня.

3) Партнерська технологія застосовується тоді, коли навчальний процес спрямований на засвоєння предмета і задоволення потреб школяра [45].

Як ми бачимо, «освітня технологія» – це спосіб досягнення цілей педагогічного процесу з використанням відповідних методів та технологій. На наш погляд, технологія І. Підласого найпродуктивніша. У світі є складніші класифікації, які містять за різними ознаками до сотні педагогічних технологій.

Перейдемо до розгляду поняття «метод». Слово «метод» грецького походження і в перекладі означає дослідження, спосіб, а філософський словник визначає метод як спосіб досягнення мети.

Навчальний процес, як відомо, – це не що інше, як процес досягнення цілей навчання, він є сукупністю двох взаємозв'язаних діяльностей – діяльності учителя (викладання) і діяльності учнів (учіння). Ці дві діяльності певним чином між собою пов'язані [29].

Діяльність – це активний і свідомо регульований процес взаємодії людини з навколишнім світом. Вона носить суспільний, перетворювальний характер і не зводиться до простого задоволення потреб, а переважно визначається цілями і вимогами суспільства. Як довели психологи, особистість людини і формується, і проявляється в її діяльності (С. Рубінштейн). У будь-якій діяльності людина так чи інакше осмислює мету, цілі своїх дій, уявляє їх кінцевий результат, сприймає й оцінює умови, в яких вона діє, обдумує послідовність операцій, докладає вольові зусилля,

спостерігає за ходом діяльності, аналізує його, переживає успіх і невдачу [29].

У психології відомо багато закономірностей засвоєння, наприклад, інтерес є основним мотивом навчання й одночасно засобом підвищення ефективності навчання; мислення здійснюється тоді, коли людина поставлена перед необхідністю розв'язати те чи інше конкретне завдання або проблему; розумова діяльність людини неможлива без уваги та інші закономірності, які можна покласти в основу створення методу навчання. Зв'язок між обома способами діяльності забезпечується через одну або декілька психологічних закономірностей засвоєння матеріалу, які, як ми встановили, виконують роль системотвірного чинника системи «метод навчання». Існування цих закономірностей зумовлено тим, що процес навчання здійснюється людиною, живою біологічною і соціальною істотою, яка володіє свідомістю, пам'яттю, мисленням, уявою, задатками, здібностями, інтересами, нахилами [29].

У дидактиці метод навчання – це певний спосіб цілеспрямованої реалізації процесу навчання, досягнення поставленої мети. Якщо ми правильно підберемо методи відповідно до мети та змісту навчання, вікових особливостей учнів, це сприятиме розвитку їхніх пізнавальних здібностей, озброєнню їх уміннями й навичками використовувати здобуті знання на практиці, готує учнів до самостійного набуття знань, формує їхній світогляд. Методи навчання пов'язані з рівнем розвитку суспільства, науки, техніки й культури. Формуються і розвиваються методи, що спираються на наочність, методи, звернені до свідомості й активності учнів у навчанні, практичні методи навчання.

Метод навчання – це шлях, яким здійснюється рух досвіду суб'єкта навчання, його розвиток. Цей шлях пов'язаний з діяльністю вчителя та діяльністю учнів з досягнення цілей навчання [29].

Метод навчання – складне педагогічне утворення, яке має системний характер, тобто є системою. Виділимо його системні характеристики, а саме: що є елементами системи (кожна система є сукупністю елементів), що

виконує роль системотвірних чинників (у кожній системі їх декілька), яка її структура, як здійснюється характерна для даної системи взаємодія елементів, унаслідок чого у ній виникає системна (емерджентна) властивість, яка у свою чергу діє на всі атрибутивні ознаки системи (її морфологічні компоненти) [29].

Певний внесок у розробку проблеми методів навчання зробили Й. Песталоцці, Й. Герbart, А. Дістервег, вітчизняний класик наукової педагогіки К. Ушинський.

Й. Песталоцці одним із найважливіших засобів виховання і розвитку людини вважав працю, яка розвиває не тільки фізичні сили, а й розум. Він стверджував, що розум людини розвивається в процесі роботи власної думки, а не через механічне засвоєння чужих думок. Усяке навчання повинно ґрунтуватися на спостереженні і досліді, підніматися до висновків і узагальнень. Воно сприяє нагромадженню учнем на основі його чуттєвого досвіду запасу знань і розвиває його розумові здібності. Без застосування наочності як основи навчання не можна добитися правильних уявлень про навколишній світ, розвинути мислення і мову. Ідея розвивального навчання, висунута Й. Песталоцці, вплинула на подальший розвиток передової педагогічної теорії і практики [22].

Можна таким чином виділити такі характерні особливості методу навчання у розумінні Й. Песталоцці: метод навчання забезпечує роботу власної думки учня; матеріалом для цієї роботи є спостереження і дослід; метод орієнтує не тільки на нагромадження певного запасу знань, а й на розвиток розумових здібностей [22].

Йоганн Фрідріх Герbart вважав навчання головним і основним засобом виховання. Він розрізняв три види навчання: описове, аналітичне, синтетичне, серед яких описове має на меті виявити досвід дитини і доповнити його. Шляхом живої, образної розповіді вчитель розширює знання учнів [22].

Як і Я. Коменський, К.Ушинський відстоював принцип природовідповідності. Він вважав, що педагог повинен перш за все вчитися у природи і, аналізуючи дитяче життя, виводити правила для школи, а врахування психологічних особливостей дитини є найважливішою умовою правильної побудови навчальної роботи. Особливо важливого значення він надавав осмисленому засвоєнню й активності в навчанні. На його тверде переконання, усяке правильне учіння має йти від відомого і переходити до невідомого, а не навпаки. За такого методу учіння, як стверджував видатний педагог, збуджується та самостійна робота мозку учня, яка становить єдино міцну основу всякого плідного учіння.

К. Ушинський виділяв два головних методи навчання: синтетичний та аналітичний. Крім того, велику цінність він убачав у таких методах, як лабораторно-практична робота, усні і письмові вправи, робота над книгою та ін. Сократичний метод, на його думку, є «кращим способом переведення механічних комбінацій у розмірковуванні для будь якого віку й особливо для дитячого». «При сократичному методі, власне кажучи, не дається ніяких нових рядів і груп уявлень, а вже існуючі ряди і групи приводяться у нову розумову систему» [50].

Отже, у педагогічній літературі немає єдиної думки щодо ролі й визначення поняття «метод навчання». Метод навчання – спосіб подання інформації учневі в ході його пізнавальної діяльності. Це ті дії, які взаємопов'язують педагога й учня, тобто бінарні, двоїсті по своїй суті.

Загальновідомо, що існує багато різних класифікацій методів навчання. Усі класифікації мають теоретичне та практичне значення. Теоретичне значення полягає в тому, що ми отримуємо дедалі глибші і повніші знання про метод навчання як елемент дидактичної системи, який дає відповідь на запитання «як учити?». Практичне значення полягає в тому, що вона полегшує вибір методу навчання для досягнення певної конкретної цілі навчання.

Ми розглянемо класифікацію методів навчання на основі джерел інформації, яку запропонували й обґрунтували відомі педагоги радянських часів: Д. Лордкіпанідзе, Є. Голант, Н. Верзілін, С. Шаповаленко, С. Чавдаров. Вони виділили три основні методи: словесні, наочні, практичні.

Словесні методи (бесіда, розповідь, пояснення, лекції тощо) характерні тим, що інформацію для засвоєння учень отримує вербальними засобами, тобто через слово.

Наочні методи – інформація для засвоєння одержується на основі сенсорноперцептивної діяльності (демонстрування, ілюстрації, показ об'єкта, моделі).

Практичні методи. Суть їх у тому, що шляхом виконання практичних дій учень отримує деяку інформацію, яку аналізує, робить висновки і приходить до тих знань, які необхідно засвоїти. Особливість методу в тому, що діяльність з одержання знань накладається в часі на діяльність з їх застосування, що дає винятково важливий педагогічний ефект [50].

Як ми бачимо, методи цієї групи тісно переплетені. Використання таких методів зумовлене різними чинниками: психологічними особливостями учнів певного віку, дидактичними цілями, рівнем матеріального забезпечення навчальних закладів.

1.2. ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МЕТОДІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Система освіти сьогодні постійно змінюється. Освіта ускладнюється і розширюється у навчальному матеріалі, зумовлюється інформаційною революцією та зростанням обсягу знань. Традиційні методи та технології навчання втрачають свою актуальність. У різні епохи формувалися певні погляди, ідеї на завдання і характер навчання, що визначали специфічний для кожного суспільства навчальний процес, тенденції у теорії та практиці навчання. Від догматичної технології навчання, яка сформувалася у середні

віки, подальший розвиток виробництва і суспільний прогрес зумовили перехід до традиційних методів і форм навчання. Згодом сформувалися нетрадиційні педагогічні методи і технології навчання.

Інноваційні технології збагачують освітній процес. В інноваційних технологіях закладені величезні можливості для підготовки компетентних і мобільних учнів, здатних успішно функціонувати в різних соціально-професійних спільнотах. В ході створення, освоєння і поширення інновацій в сфері освіти формується нова, сучасна освітня система – глобальна система відкритого, гнучкого і індивідуалізованого знання, безперервної освіти людини протягом всього її життя.

На сьогоднішній день перед системою вищої освіти постає важливе завдання – підготовка висококваліфікованого фахівця, здатного не тільки передати знання з певної галузі науки, але й творчо мислити, діяти в нестандартних ситуаціях, працювати в колективі заради спільного результату. Як відомо, сьогодні актуальним є перехід від пасивних форм навчання до активних, творчих. Тому особлива увага звертається на посилення технологічного аспекту підготовки спеціаліста та на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу до організації навчального процесу, де учень виконує активну роль суб'єкта пізнавальної діяльності. Отже, перед викладачами іноземних мов гостро стоїть проблема пошуку шляхів підвищення пізнавального інтересу учнів до вивчення мови, зміцнення їх позитивної мотивації у навчанні. Однією з можливостей вирішення цієї проблеми є використання новітніх технологій і методів навчання.

Ефективне навчання іноземних мов потребує від викладача досконалого володіння мовою, а також професійної майстерності в організації навчальної діяльності студентів з оволодіння іншомовною діяльністю. Процес навчання реалізується завдяки зусиллям двох його учасників – викладача і студента. Щодо керування цим процесом, визначення його стратегії і тактики, тут головна роль належить викладачеві. Специфіка навчання іноземної мови, на відміну від інших предметів, полягає в тому, що

викладачеві потрібно сформувати у студента новий стереотип мовленнєвого спілкування додатково до рідномовного, який вже є.

Отже, основи теоретичних знань сучасної методики навчання іноземних мов складаються з таких компонентів:

1) загальні теоретичні відомості основних методичних понять (методика як наука пов'язана з іншими науками і в досягненнях методики навчання іноземних мов відбиваються досягнення в галузі лінгвістики, психології, соціології тощо).

2) питання організації навчання іншомовної фонетики, лексики, та граматики.

3) мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письма); питання організації навчання включають в себе розгляд методичних понять, пояснення особливостей мовного матеріалу, етапи навчання, методи навчання щодо оволодіння навичками мовлення.

4) проблема контролю в навчанні іноземних мов; функції контролю й об'єкти контролю та критерії оцінки рівня володіння іншомовною мовленнєвою діяльністю [55].

Успіх навчання іноземної мови в значній мірі залежить від обраного підходу до навчання. Термін «підхід» означає загальну вихідну концептуальну позицію, яка є вирішальною у розгляді й визначенні інших підпорядкованих концептуальних положень, іншими словами «підхід» означає стратегію навчання [55].

У сучасній методичній літературі виділяють такі підходи:

1) Біхевіористський підхід визначає оволодіння іноземною мовою як сформованість респонсивних реакцій на іншомовні стимули.

2) Інтуїтивно-свідомий підхід передбачає оволодіння іноземною мовою у моделях в інтенсивному режимі з наступним усвідомленням їх значення.

3) Свідомий пізнавальний підхід спрямовує діяльність студента на засвоєння правил використання лексико-граматичних моделей, на основі яких здійснюється свідоме конструювання висловлювань.

4) Комунікативно-діяльнісний підхід передбачає органічне поєднання свідомих та підсвідомих компонентів у процесі навчання іноземної мови, тобто засвоєння правил оперування іншомовними моделями відбувається одночасно з оволодінням їх комунікативно-мовленнєвою функцією. Комунікативно-діяльнісний підхід визначився в результаті методичного осмислення наукових досягнень у галузі лінгвістики (теорія комунікативної лінгвістики) і психології (теорія діяльності). Наприклад, праці Ю. І. Пасова, С. Р. Шатілова, Г. В. Рогової та інші [55].

Прийнятий у сучасній методиці комунікативно-діяльнісний підхід до навчання іноземних мов зумовлює добір цілей, принципів, змісту, методів, прийомів та засобів навчання.

У сучасній методиці навчання іноземних мов висувуються наступні цілі: практична, виховна, освітня і розвиваюча. Практична мета є провідною, це зумовлено тим, що навчання іноземної мови є навчання умінь здійснювати іншомовне мовленнєве спілкування.

Практична мета передбачає практичне опанування іноземної мови, тобто оволодіння усіма мовними засобами для здійснення іншомовного міжособистісного спілкування в основних видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Студенти мають засвоїти програмний мовний матеріал, як засіб оформлення або розуміння висловлювань у процесі спілкування для їх коректного вживання у відповідних мовленнєвих ситуаціях, уміти самостійно відбирати саме ті мовні і мовленнєві засоби, що є оптимальними для реалізації комунікативного наміру [55].

Освітня мета передбачає збагачення духовного світу особистості, отримання та розширення знань про культуру країни, мова якої вивчається також рідної країни, а саме про історію, літературу, живопис, музику, звичаї, традиції тощо; про будову іноземної мови, що вивчається, її систему, характер, особливості [55].

Виховна мета полягає в тому, щоб засобами іноземної мови виховувати особистість високого морального гатунку, сформувати позитивні риси характеру. Виховання студентів у процесі навчання іноземної мови забезпечується:

1) підбором навчального матеріалу (текстів, ситуацій), у якому відображені загальнолюдські моральні цінності, такі як доброта, гуманність, патріотизм, взаємоповага і взаємопорозуміння між людьми та ін.;

2) застосування в процесі навчання проблемних завдань, вирішення яких потребує висловлювання своїх почуттів, поглядів, критичної оцінки і своєї власної думки щодо різних подій, стосунків, фактів, які відображенні в інформативному навчальному матеріалу [55].

Розвиваюча мета реалізується в процесі навчання іноземної мови у двох напрямках:

1) розвиток індивідуально-психологічних характеристик особистості студента, які впливають на успішність оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю. Це фонетичний та інтонаційний слух, гнучкість артикуляційного апарату, обсяг оперативної і довготривалої слухової та зорової пам'яті, мовна здогадка тощо;

2) розвиток спеціальних навчальних умінь, наприклад, таких як уміння працювати самостійно із різноманітними засобами навчання, уміння працювати в різних режимах навчання й контролю, уміння логічного накладу думок; загальнокультурні уміння спілкуватися з іншими людьми [55].

У наш час існує безліч методів і технологій викладання англійської мови – як традиційних, так і новітніх. Вчитель, який обирає новітні методи навчання повинен володіти знаннями інноваційних технологій. Ефективність їх застосування залежить від того, чи підібрані вони відповідно до тих завдань, які можуть успішно розв'язуватися з їх допомогою. Оскільки учням необхідно оволодіти іноземною мовою, як засобом спілкування, вміти користуватися нею в усній та письмовій формі, підтримувати розмову, запропонувати свою тему, висловлювати свої побажання, ділитись думками,

обмінюватись поглядами, на уроках англійської мови важливо створювати ситуації, в яких і вчитель, і учень стануть повноправними суб'єктами системи освіти, а основою навчання буде рівноправний діалог між тими, хто навчає, і тими, хто навчається. Сьогодні використання інформаційних технологій – одна з умов успішного вивчення іноземної мови. Тому вчитель іноземної мови повинен, окрім ґрунтовної фахової підготовки, володіння сучасною комунікативною методикою, використовувати інформаційні технології на усіх етапах навчання – це вимога часу. Сучасні інформаційні технології мають бути ефективним інструментом, який полегшить засвоєння знань, зробить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним.

Впровадження інформаційних технологій у вчення значно збагачує процес сприйняття і відробітку інформації. За допомогою комп'ютеру, Інтернету і мультимедійних засобів учням надається унікальна можливість опанування великого об'єму інформації з її подальшим аналізом і сортуванням. Значно розширюється і мотиваційна основа учбової діяльності. В умовах використання мультимедіа учні отримують інформацію з газет, телебачення, самі беруть інтерв'ю і проводять телемости.

Що стосується мовного портфелю, то в його основу закладено співвідношення українських вимог до рівня опанування іноземної мови із загальноєвропейськими системами, що, у свою чергу, є відправною крапкою для створення єдиного освітнього простору. Основним критерієм оцінки рівня володіння іноземною мовою в технології мовного портфелю є тестування. Пріоритетом даної технології стає переорієнтація учбового процесу з викладача на учня. Учень же, у свою чергу, несе свідому відповідальність за результати своєї пізнавальної діяльності. Вищезгадана технологія приводить до поступового формування навиків самостійного опанування інформації учнями. В цілому, мовний портфель багатofункціональний і сприяє розвитку багатомовності.

Застосування сучасних технологій має на меті стимулювати активну інтелектуальну діяльність учня і забезпечити його засобами успішної реалізації цієї діяльності.

Найактуальніша новітня педагогічна технологія «Навчання у співпраці». Термін «співпраця» означає спільну роботу. Роботу, що виконується разом. Основна ідея цієї технології – створити умови для активної спільної навчальної діяльності учнів у різних навчальних ситуаціях. Ця технологія базується на ідеї взаємодії учнів у групі, ідеї взаємного навчання, при організації якого учні беруть на себе не тільки індивідуальну, але й колективну відповідальність за вирішення навчальних задач, допомагають один одному, несуть колективну відповідальність за успіхи кожного учня. Виходячи з цього, мета навчання у співпраці є інтегративною за своєю суттю. Вона полягає у вирішенні наступних взаємопов'язаних завдань:

а) в оволодінні кожним учнем в ході спільної діяльності знаннями, навичками та вміннями на рівні, який відповідає його індивідуальним особливостям розвитку;

б) у досягненні в ході спільної навчальної діяльності ефекту соціалізації та набуття комунікативних умінь;

в) у формуванні готовності до надання допомоги один одному в ході спільної навчальної діяльності і до набуття колективної відповідальності за роботи у співпраці.

Організація навчання у співпраці обумовлюється такими принципами:

- 1) одне спільне завдання на групу;
- 2) одне спільне заохочення на групу;
- 3) розподіл ролей.

Звідси важливими діями вчителя стає правильне формування завдання для кожної групи або всіх груп одразу, розподіл учнів на групи, визначення в кожній групі ролей, які учні самі розподіляють між собою. Виділяють такі види співпраці: а) співпраця учасників у виробленні єдиної ідеї; б)

комбінування інформації, відомої різним учасникам; в) передача інформації від одного учасника до іншого.

Технологія проектів. Проект – це робота школяра, яка самостійно ним планується, та реалізується і при виконанні якої іншомовне мовленнєве спілкування влітається в контекст іншої цікавої для учня діяльності: ігрової, художньої, дослідницької, театралізованої тощо.

Проектна технологія – творча робота учнів такого різновиду, коли вони під керівництвом учителя або самостійно вчаться створювати зміст своєї іншомовної навчальної діяльності в ході підготовки і захисту обраного проекту. При цьому примітною ознакою проекту є те, що його кінцевий продукт має, як правило, матеріальне втілення, як от: колаж, альбом, комікс, анкета, інсценівка тощо. Розрізняють міні-проекти, розраховані на один урок або його частину, і довгострокові проекти для домашнього виконання з його наступним захистом на уроці. Проекти можуть бути індивідуальними і груповими. Наведемо приклади орієнтовної тематики завдань проектів у початковій школі: 1) Індивідуальні проекти: “My Pet”, “My Family Tree”, “My Photo Album”, “My Day”. 2) Групові проекти: “We Make a Comic Strip about Our Pets”, “At the Pet/Toy/Flower/Food Shop”, , “The ABC Party”, “Merry Christmas”, “This is Our Class”.

Отже, системне застосування проектної роботи у межах кожного навчального циклу вчить учнів працювати разом, бути готовими прийти на допомогу один одному. Воно розширює можливості моделювання багатоканального спілкування і тим самим збагачує номенклатуру інтерактивних вправ для навчання англomовного спілкування, а також і зміст творчих вправ, виконання яких імпонує дітям можливістю бути самостійнішими, виявляти ініціативу, творчі здібності, інтелектуальні вміння. Завдяки проектній роботі навчання мови позбавляється формального характеру.

В методиці розрізняють традиційні та інноваційні методи навчання. У викладанні іноземної мови також використовуються такі інноваційні методи:

1) Метод повної фізичної реакції (Total Physical Response – TPR). Метод TPR був розроблений в сімдесятих роках в США Й. Ашером. В основному, метод полягає на початковій реалізації простих, пізніше більш складних доручень вчителя виконання яких вимагає руху, тобто участі цілого тіла. Таким чином активується не тільки ліва, але й права півкуля головного мозку. Навчання саме цим методом дає змогу вільного володіння мовою, цей метод має свої переваги в навчанні дітей. Фізичний рух для дітей являється ефективним способом на асоціювання значення слів з виконуваними діями, прискорюючи тим самим навчання. Елементи цього методу успішно використовуються на традиційних заняттях, особливо на початковій стадії, коли вчитель встановлює контакт з учнями і намагається організувати навчальний процес: «please stand up; please sit down; please open the book». Розігрування ситуацій за ролями пов'язане з використанням руху в процесі науки іноземної мови, а таким чином з елементами TPR [24].

2) Ситуативний метод (Situational Language Learning – SLL). Важливу роль в навчанні, згідно з SLL, відіграють не тільки психічні процеси, але й емоції та відчуття. Головна увага зосереджена передусім на навчанні, а не на викладацькій діяльності. Самі учні вирішують, що саме вони будуть вивчати. Метод базується на припущенні, що повний розвиток мовної компетенції є можливий тільки в тому випадку, коли учень спроможний виразити те, що справді хоче сказати. Заняття завжди виглядають подібно – учні сидять в колі і розпочинають розмову на тему, яка їх дійсно цікавить. Спочатку висловлюють свої думки рідною мовою, потім вчитель перекладає і записує на дошці (тим самим створюється дидактичний матеріал, який пізніше підлягає детальному аналізу з граматичної і лексичної точки зору), учень повторює [24].

3) Метод сценарію (Storyline Method). Даний метод заснований на поєднанні запланованих навчальних змістів, наприклад: Магази́ни-Товари-Продаж – з інтересами та ідеями студентів. Отримуючи «імпульси» від вчителя (так звані ключові питання), учні роблять свій внесок в створення

історії. Цей метод обходиться без текстових підручників. Мова йде про творче планування, підбір гіпотез, переживання, систематизацію та презентацію роботи. Спроектвана історія містить також елементи з драми та рольової гри. Вчитель задає лише рамки дії та представляє окремі епізоди. Студенти ставлять свої питання та знаходять самі на них відповіді [24].

4) Метод навчання по станціях: навчальна техніка, при якій студенти виконують роботу над навчальним матеріалом, який упорядкований у вигляді станцій (студенти отримують робочі плани з обов'язковими та вибірковими завданнями). При навчанні по станціях в студентів є можливість вибору стосовно розподілу часу, послідовності виконання завдань та соціальної форми, що використовується (індивідуальна робота, парна робота, групова робота). Таким чином, студенти при використанні даного методу навчаються планувати свій час, навчаються самооцінці, аналізу власного навчального успіху, плануванню та проведенню етапів роботи. Робота по станціях дозволяє здійснювати диференціацію по здібностям, інтересам студентів, по ступеню складності завдання [24].

5) Метод симуляцій: в навчанні мова йде про різноманітні стимуляційні бізнес-ігри, які надають студентам можливість відпрацювати свої навички, застосовувати знання з метою вирішення тієї чи іншої задачі в так званому «безпечному середовищі», яке імітує реальні ситуації, наприклад, в бізнесі, в роботі в компанії. Симуляція надає можливість студентам спробувати себе в певній ролі – керівника, президента компанії, дає можливість дослідити систему роботи певного підприємства. Завдяки симуляції формується навичка стратегічного планування у студентів, розвивається вміння працювати в команді, проводити перемовини, переконувати ділового партнера. Симуляції впорядковують знання учнів, готують їх до необхідності прийняття в майбутній діяльності швидких та вмотивованих бізнес-рішень [24].

6) Метод рольової гри є активним методом навчання, засобом розвитку комунікативних здібностей студента. Рольова гра, що пов'язана з інтересами

студентів, є засобом емоційної зацікавленості, мотивації навчальної діяльності, яка виступає активним способом навчання практичного володіння іноземною мовою. Цей метод допомагає подолати мовні бар'єри студентів, значно підвищує обсяг їх мовленнєвої практики [24].

Всі, вищепредставлені методи, мають свої переваги і можуть бути застосовані на практиці. Однак вибір методу роботи залежить виключно від вчителя і таких факторів як: вік учнів; потреби учнів (тобто ціль, за для якої беруть участь у мовних курсах); особисті якості учнів; методичні переконання вчителя. Отже, не має одного ідеального методу. Нове бачення освіти має на меті створення мотиваційного середовища для учнів у процесі вивчення іноземних мов. Тому, на сьогоднішній день, викладачам потрібно постійно вдосконалювати власні знання про методи навчання іноземних мов, впроваджувати у власну викладацьку практику новітні освітні концепції та йти в ногу з часом.

Майбутні вчителі іноземних мов повинні оволодіти сучасними інноваційними педагогічними технологіями, що забезпечують розвиток соціокультурної освіченості, мовленнєвої активності, готовності до міжкультурного спілкування у відповідних життєвих ситуаціях, формують здатність до викладання іноземної мови з орієнтацією на міжкультурну комунікацію, сприяють успішній адаптації до нових умов соціально-культурного середовища. Отже, застосування інноваційних педагогічних технологій у навчальному процесі є важливою ланкою підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Сучасна педагогіка переживає період переосмислення підходів, відмови від усталених традицій і стереотипів. Прагнення оптимізувати навчально-виховний процес зумовило появу нових і вдосконалення використовуваних педагогічних технологій, подальший розвиток яких пов'язаний із реалізацією сучасної концепції освіти і виховання. Суттєвою ознакою сучасних інноваційних процесів в освітній сфері є їх технологізація – неухильне дотримання змісту і послідовності етапів упровадження

нововведень. Володіння технологіями стає загальною і пріоритетною потребою ринку, визначає напрями опанування професійних умінь, які враховується при оцінюванні якості і вартості освітньо-виховних послуг.

Розглянемо таке поняття як «інноваційна технологія». У довідковій літературі термін «інновація» тлумачиться наступним чином: «створення, розповсюдження та застосування нового засобу», «діяльність із пошуку та отримання нових результатів, способів їх отримання»; «кінцевий результат впровадження нововведень з метою покращання об'єкта управління та одержання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного, навчального та інших видів ефекту» [1]. Отже, інноваційні технології – це набір методів, засобів і заходів, що забезпечують інноваційну діяльність.

Основними ознаками інноваційної педагогічної технології є:

- а) концептуальність – чітке, послідовне педагогічне розроблення цілей навчання та виховання;
- б) діагностичне визначення цілей – теоретико-прогностичне вивчення умов, способів, засобів упровадження педагогічних інновацій, прогнозування результатів навчально-виховної діяльності;
- в) економічність (виражає якість навчального процесу) – структурування, впорядкування, ущільнення інформації, яку необхідно сприйняти та засвоїти;
- г) алгоритмізованість, проєктованість – поділ технології на етапи, ступені, повторюваність та ритмічність дій, що забезпечують дидактичний результат;
- г) коригованість – вироблення педагогічних умінь, які дають змогу вносити процесуальні зміни в технологію зі збереженням основних дидактичних цілей;
- д) візуалізація – комплексне застосування технічних, комп'ютерних засобів навчання та контролю.

Поняття «інноваційні педагогічні технології» розуміється як «нововведення в освітній царині, в яких втілюється комплексне використання новітніх досягнень дидактики та перебудова освітнього

процесу в аспекті реалізації принципів гуманізації, гуманітаризації й особистісної орієнтації тих, хто навчається» [40].

Інноваційні технології навчання мають за мету творче навчання та виховання особистості в інтелектуальному й емоційному вимірах. Сьогодні розрізняють цілу низку освітніх технологій: інноваційного навчання, поетапного формування розумових дій, програмованого навчання, модульного навчання, проектного навчання, виховні технології тощо.

Педагогічна інновація – це нововведення в галузі педагогіки, це цілеспрямована прогресивна зміна, що вносить в освітнє середовище стабільні елементи (нововведення), що поліпшують характеристики як окремих її компонентів, так і самої освітньої системи в цілому. Педагогічні інновації можуть здійснюватися як за рахунок власних ресурсів освітньої системи (інтенсивний шлях розвитку), так і за рахунок залучення додаткових потужностей (інвестицій) – нових засобів, обладнання, технологій, капітальних вкладень і т. п. (екстенсивний шлях розвитку).

Основними напрямками і об'єктами інноваційних перетворень в педагогіці є:

- розробка концепцій і стратегій розвитку освіти і освітніх установ;
- оновлення змісту освіти; зміна та розробка нових технологій навчання і виховання;
- вдосконалення управління освітніми установами і системою освіти в цілому;
- поліпшення підготовки педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації;
- проектування нових моделей освітнього процесу;
- забезпечення психологічної, екологічної безпеки учнів, розробка здоров'язберігаючих технологій навчання;
- забезпечення успішності навчання і виховання, моніторинг освітнього процесу та розвитку учнів;
- розробка підручників і навчальних посібників нового покоління.

Важливо зазначити, що педагогічні інновації здійснюються за певним алгоритмом. П. Підкасистий виділяє десять етапів розробки та реалізації педагогічних нововведень:

1) Розробка критеріального апарату і вимірників стану педагогічної системи, що підлягає реформуванню. На цьому етапі потрібно виявити потребу в нововведеннях.

2) Всебічна перевірка і оцінка якості педагогічної системи для визначення необхідності її реформування за допомогою спеціального інструментарію. Експертизі повинні піддаватися всі компоненти педагогічної системи. У підсумку повинно бути точно встановлено, що необхідно реформувати як застаріле, неефективне, нераціональне.

3) Пошуки зразків педагогічних рішень, які носять випереджаючий характер і можуть бути використані для моделювання нововведень. На основі аналізу банку передових педагогічних технологій потрібно відшукати матеріал, з якого можна створити нові педагогічні конструкції.

4) Всебічний аналіз наукових розробок, що містять творче рішення актуальних педагогічних проблем.

5) Проектування інноваційної моделі педагогічної системи в цілому або її окремих частин. Створюється проект нововведення з конкретними заданими властивостями, що відрізняються від традиційних варіантів.

6) Виконавська інтеграція реформи. На цьому етапі необхідно персоналізувати завдання, визначити відповідальних, засоби вирішення завдань, встановити форми контролю.

7) Опрацювання практичного здійснення відомого закону зміни праці. Перед впровадженням у практику нововведення необхідно точно розрахувати його практичну значимість і ефективність.

8) Побудова алгоритму впровадження в практику нововведень. У педагогіці розроблені подібні узагальнені алгоритми. У них є такі дії, як аналіз практики для пошуку ділянок, що підлягають відновленню або заміні, моделювання нововведення на основі аналізу досвіду та даних науки,

розробка програми експерименту, моніторинг його результатів, впровадження необхідних коректив, підсумковий контроль.

9) Введення в професійну лексику нових понять або переосмислення колишнього професійного словника. При відпрацюванні термінології для її впровадження в практику керуються принципами діалектичної логіки, теорії відображення тощо.

10) Захист педагогічної інновації від псевдоноваторів. При цьому необхідно дотримуватися принципу доцільності і виправданості нововведень. Історія свідчить, що іноді витрачаються величезні зусилля, матеріальні засоби, соціальні та інтелектуальні сили на непотрібні і навіть шкідливі перетворення. Збиток від цього буває непоправним, тому не можна допускати помилкового педагогічного новаторства [44].

При організації інноваційної діяльності слід пам'ятати, що:

- в педагогіці, на думку К.Д. Ушинського, передається не досвід (технологія), а думка, виведена з досвіду;
- «чужий» досвід педагог повинен «пропускати через себе» (через свою психіку, сформовані погляди, способи діяльності і т. д.) і виробляти свій метод, що найбільшою мірою відповідає рівню свого особистісного та професійного розвитку;
- інноваційні ідеї повинні бути чіткими, переконливими та адекватними реальним освітнім потребам людини і суспільства, вони повинні бути трансформовані в конкретні цілі, завдання і технології;
- інновація має оволодіти умами і засобами всіх (або більшості) членів педагогічного колективу;
- у педагогічній діяльності важливі не тільки результати, а й способи, засоби, методи їх досягнення.

У теорії та практиці роботи шкіл сьогодні існує безліч варіантів навчально-виховного процесу. Кожен автор і виконавець привносить в педагогічний процес щось своє, індивідуальне, у зв'язку з чим говорять, що кожна конкретна технологія є авторською. Проте багато технологій за своїми

цілями, змістом, застосовуваних методів і засобів мають досить багато спільного і з цих загальних ознак можуть бути класифіковані в кілька узагальнених груп. Виділяються наступні класи педагогічних технологій:

- за рівнем застосування: загально-педагогічні, частнометодичні (галузеві, предметні), локальні (модульні, вузькометодичні);

- за філософською основою: матеріалістичні і ідеалістичні, діалектичні та метафізичні, наукові і релігійні, гуманістичні та антигуманні, антропософські і теософські, прагматичні та екзистенціалістські, вільного виховання і примусу;

- за провідним фактором психічного розвитку: біогенні, соціогенні, психогенні, ідеалістичні;

- за науковою концепцією засвоєння досвіду: асоціативно-рефлекторні, біхевіористські, гештальт-технології, розвивальні, нейролінгвістичного програмування, сугестивні, інтеріорізовані;

- за орієнтації на особистісні структури: інформаційні (формування шкільних знань, умінь, навичок з предметів), операційні (формування способів розумових дій), емоційно-художні й емоційно-моральні (формування сфери естетичних і моральних, відносин, технології саморозвитку (формування самоврядних механізмів особистості), евристичні (розвиток творчих здібностей), прикладні (формування дієво-практичної сфери);

- за характером змісту і структури: навчаючі і виховні, світські й релігійні, загальноосвітні та професійно-орієнтовані, гуманістичні та технократичні, монотехнології (навчально-виховний процес будується на який-небудь однієї пріоритетної, домінуючої ідеєю, принципі, концепції), комплексні (політехнології), проникаючі (технології, елементи яких найбільш часто включаються в інші технології і грають для них роль каталізаторів);

– за організаційними формами: класно-урочні та альтернативні, академічні та клубні, індивідуальні та групові, колективний спосіб навчання, диференційоване навчання;

– за типом керівництва пізнавальною діяльністю: класичне лекційне, навчання за книгою, навчання за допомогою ТЗН, система «консультант», система малих груп, комп'ютерне навчання, система «репетитор», програмне керівництво;

– за підходом до того, хто навчається: авторитарні, дидакто,- соціо,- центричні, особистісно зорієнтовані, гуманно-особистісні, технології співробітництва, вільного виховання, езотеричні;

– за переважаючим (домінуючим) методом: догматичні (репродуктивні), пояснювально-ілюстративні, розвивальне навчання, проблемне (пошукове), творче, програмоване, діалогічне, ігрове, саморозвивальне, інформаційне (комп'ютерне) навчання;

– за напрямком модернізації існуючої традиційної системи: на основі гуманізації та демократизації стосунків, на основі активізації й інтенсифікації діяльності тих, хто навчається, на основі ефективності організації й керівництва, на основі методичного й дидактичного реконструювання матеріалу, альтернативні;

– за категорією тих, хто навчається: масове навчання, просунуте навчання, компенсуюче навчання, віктимологічне навчання, навчання «важких», навчання обдарованих тощо.

Вважаємо, що якісна мовна підготовка учнів сьогодні неможлива без використання сучасних інноваційних освітніх технологій, зокрема інформаційних і комунікаційних технологій, проектної роботи в навчанні, роботи з навчальними комп'ютерними й мультимедійними програмами, дистанційних технологій в навчанні іноземних мов, застосування презентацій у програмному середовищі Microsoft PowerPoint, використання ресурсів Інтернет тощо. Ці технології допомагають реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію та

диференціацію навчання з урахуванням здібностей дітей, їхнього рівня знань. Навчання іноземних мов, яке базується на інноваційному підході, спрямоване на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу.

Можна виділити такі переваги інноваційного навчання:

- установлення дружньої атмосфери і взаємозв'язків між учасниками спілкування;
- учні мають можливість бути більш незалежними й упевненими в собі;
- учитель заохочує учнів до співпраці, підбадьорює їх, вони не бояться припускатися помилок;
- учні мають можливість подолати страх перед мовним бар'єром;
- викладач не домінує;
- слабкі учні можуть отримати допомогу від більш сильних;
- кожен учень, залучений до роботи, має певне завдання;
- учні можуть використовувати свої знання й досвід, набутий раніше.

Методи навчання іноземних мов, що ґрунтуються на інноваційному підході, допомагають розкрити творчий потенціал учнів і сприяють їх розвитку та вдосконаленню під час навчально-комунікативного процесу [23].

Ефективному навчанню іноземних мов сприяє здійснення спільної творчої діяльності викладача і студентів, тобто суб'єкт-суб'єктної взаємодії, спрямованої на розвиток креативних здібностей майбутніх учителів іноземних мов. Змінюється функціональне навантаження викладача – увага загострюється не на виконанні вправ, а на змістовому аспекті діяльності, на розкритті цілей і мотивів кожного з них. Девіз спільної діяльності – «Діємо разом!». Викладач, у залежності від ситуації на занятті, виконує ролі мовленнєвого партнера, консультанта, помічника, арбітра, ініціатора спілкування, гіда, спеціаліста з питань культури країни, мова якої вивчається, тощо. Наслідком доброзичливих взаємовідносин викладача і студентів стає підвищення рівня мотивації, інтересу до навчального предмету; студенти почувають себе вільно, розкуто, не бояться зробити помилки. Викладач, який

працює творчо, будує навчальний процес, акцентуючи увагу на розкритті здібностей студентів, організує відносини співробітництва, в яких орієнтується не на функції тих, хто навчається, а на їх особистість і перспективи її розвитку, стимулює їх активність, самостійність, креативність [13].

Безперечно цінність для навчального процесу при підготовці майбутніх учителів іноземних мов мають такі креативні методи, як метод вигадування, метод «Якби...», метод образної картини, метод гіперболізації, метод аглютинації, «мозковий штурм», метод синектики (Дж. Гордон), метод морфологічної скриньки (або багатовимірних матриць – за Ф. Цвікі) тощо. Так, метод вигадування – це спосіб створення невідомого студентам продукту в результаті їх певних розумових дій. Метод образної картини створює такий стан студентів, коли сприйняття та розуміння предмету, що вивчається, наче зливаються, відбувається його неподільне, цілісне бачення. Головна мета «мозкового штурму» – зібрати якнайбільше ідей у результаті вивільнення учасників обговорення від інерції мислення та стереотипів. На «мозковому штурмі» базується метод синектики – для розуміння проблеми підбираються різні аналогії (мовленнєві, образні, особисті). Знаходження нових, несподіваних й оригінальних ідей шляхом складання різних комбінацій елементів (пристроїв, процесів, ідей) – мета методу морфологічної скриньки. Коли стереотипні прийоми виявляються безплідними, використовується принципово протилежна альтернатива рішення, – це метод інверсії. Детально ці методи охарактеризовано А. Хуторським [56].

Поширеними на заняттях з іноземної мови стали інформаційно-комунікаційні технології. Вивчення сучасних досліджень й аналіз наукової літератури дозволяють стверджувати, що інформаційно-комунікаційні технології на заняттях з іноземної мови дозволяють:

– забезпечити умови для творчого засвоєння писемних й усних мовленнєвих умінь і навичок; здійснювати інтеграцію різних форм і стратегій,

спрямованих на розвиток самостійної пізнавальної навчальної діяльності в процесі індивідуальної та групової роботи студентів;

- підвищити мотиваційну насиченість навчального процесу, сприяти організації пізнавальної комунікативної діяльності з носіями мови та членами співтовариства, які вивчають іноземну мову;
- формувати на основі мовних знань сучасну інформаційну культуру, яка дозволяє працювати в комп'ютерному та телекомунікаційному середовищі; оперативно передавати інформацію будь-якого обсягу та виду;
- забезпечувати інтерактивність й оперативність зворотного зв'язку, доступ до різних джерел інформації;
- організовувати спільні телекомунікаційні проекти;
- шукати інформацію через систему електронних конференцій.

Із розмаїття педагогічних інноваційних технологій на базі сучасної електронної техніки можна особливо виокремити використання програмних засобів, орієнтованих не тільки на здійснення навчальної діяльності у закладах вищої освіти, а й на інтенсифікацію іншомовної діяльності. Д. Чернилевський звертає увагу на низку методичних цілей, які ефективно реалізуються за допомогою застосування програмних засобів, серед них найбільш слушними є такі:

- 1) індивідуалізація та диференціація процесу навчання іноземних мов;
- 2) здійснення контролю з діагностикою помилок, а також самоконтролю та самооцінки;
- 3) організація тренування в процесі засвоєння навчального матеріалу та самопідготовки студентів;
- 4) комп'ютерна візуалізація навчальної інформації;
- 5) проведення практикумів (наприклад, перекладів, написання творів, створення мовленнєвих ситуацій);
- 6) забезпечення доступу до Інтернету з метою пошуку необхідної інформації;
- 7) посилення мотивації навчання [59].

Так, В. Довганець зосереджується на запровадженні в процес навчання іноземної мови інноваційних методів на основі контекстного навчання, використанні засобів навчання на засадах інтегральної єдності інформаційно-комунікаційних і педагогічних технологій [20]. Специфіку організації навчання іноземної мови на основі методів професійної підготовки й інтеграції інноваційних і класично апробованих технологій показано в дослідженні О. Мархевої [32]. У статті Ю. Джагарян схарактеризовано особливості використання технології “Case Study” в процесі вивчення англійської мови в економічних закладах вищої освіти [17].

Безумовно, інноваційні технології, які використовуються в педагогічному процесі, створюють додаткові резерви, що дозволяють підвищити професійний рівень майбутнього вчителя іноземних мов:

1) процес підготовки майбутніх учителів іноземних мов здійснюється у відповідності до нових педагогічних, лінгводидактичних, соціокультурних вимог;

2) стимулюється інтеграція культур й інноваційних технологій з метою розв’язання завдань, які висуває суспільство сучасній вищій освіті;

3) процес підготовки майбутніх учителів іноземних мов, побудований на основі застосування інноваційних технологій сприяє перетворенню студентів на активних суб’єктів педагогічного процесу, дослідників, які вміють самостійно та творчо ставити та розв’язувати широке коло різноманітних завдань, володіють необхідними для майбутньої професійної діяльності іншомовними вміннями та навичками, високоосвічених, культурних людей.

Інноваційні технології суттєво збагачують й урізноманітнюють викладання іноземних мов, тому що стимулюють творчий пошук, у процесі формується активна, цілеспрямована особистість нового типу, орієнтована на постійну самоосвіту та саморозвиток [60].

Висновки до розділу 1

Успішне оволодіння іноземною мовою сьогодні – це необхідна передумова для отримання цікавої роботи в країні і за кордоном, зміцнення дружби з представниками різних країн, для продовження навчання в міжнародних вищих навчальних закладах та професійного росту в обраній галузі спеціалізації.

1) Загальна стратегія навчання іноземних мов визначається потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку лінгвістичних, психолого-педагогічних та суміжних наук. Цією стратегією є комунікативний підхід, який зумовлює практичну межу навчання і вивчення іноземних мов, а саме: оволодіння іншомовним, між культурним спілкуванням, шляхом формування і розвитку вмінь навичок діалогічного спілкування. Урок іноземної мови розглядається як діяльність спілкування. Це означає відмову від домінування на уроках формальних мовних вправ на користь діяльнісних інтелектуально-орієнтованих завдань, які дають змогу вивчати іноземну мову як основний засіб міжкультурного спілкування в процесі цього спілкування.

2) Існують безліч понять «педагогічна технологія, «освітня технологія» та метод навчання».

«Педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання й засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти. Паралельно з ним вживається поняття «педагогічна техніка», під якою розуміється сукупність прийомів і засобів, спрямованих на чітку й ефективну організацію навчальних занять.

«Освітня технологія» – це послідовність дії, які робить вчитель разом з учнями. Дії систематично діагностуються і спрямовані на забезпечення відповідності результату визначеній меті.

3) Метод навчання – це спосіб подання інформації учневі в ході його пізнавальної діяльності. Це ті дії, які взаємопов'язують педагога й учня, тобто бінарні, двоїсті по своїй суті.

Вчені виділяють три основні методи навчання: словесні методи (бесіда, розповідь, пояснення, лекції); наочні методи (демонстрування, ілюстрації, показ об'єкта, моделі); практичні методи (самостійні практичні роботи).

4) У нашій роботі ми розглянули найефективніші методи і технології навчання:

– педагогічна технологія «Навчання у співпраці», в якій вчитель створює умови для активної спільної навчальної діяльності учнів у різних навчальних ситуаціях;

– проектна технологія – творча робота учнів під керівництвом учителя або самостійно;

– метод повної фізичної реакції в якому, вчитель пропонує реалізацію простих, пізніше більш складних доручень, яких вимагає руху, тобто участі цілого тіла;

– ситуативний метод Самі учні вирішують, що саме вони будуть вивчати;

– метод сценарію в якому, вчитель пропонує творче планування, підбір гіпотез, переживання, систематизацію та презентацію роботи. Учні ставлять свої питання та знаходять самі на них відповіді;

– метод навчання по станціях: навчальна техніка, при якій учні виконують роботу над навчальним матеріалом, який упорядкований у вигляді станцій;

– метод симуляцій. (різноманітні симуляційні бізнес-ігри, які надають студентам можливість відпрацьовувати свої навички, застосовувати знання з метою вирішення тієї чи іншої задачі);

– метод рольової гри є активним методом навчання, в якому учні вдосконалюють свої комунікативні здібності.

5) Ми впевнені що постійне проведення інтерактивних занять при вивченні іноземної мови сприяє значному покращенню комунікаційних навичок студентів, в результаті чого зникають їх внутрішні обмеження. В процесі навчання, за допомогою педагогічних технологій та методів навчання, учні навчаються: спілкуватися з різними людьми, висловлювати альтернативні думки, приймати виважені рішення, приймати участь у дискусіях, вдосконалюють свої навички та вміння.

РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

2.1. СУТНІСТЬ МЕТОДУ «ПРАМІДА» ТА СФЕРИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

На сьогоднішній день, педагогіка співробітництва найбільш відповідає принципам гуманізації та демократизації освіти, активізації пізнавальної діяльності, забезпечує партнерську діяльність вчителя і учнів, довіру між вчителем та учнем, розв'язання суспільно та особистісно найважливіших навчальних і життєвих проблем. При такому підході учень є співавтором уроку, основна ж стратегія вчителя полягає у виявленні його індивідуальних здібностей і нахилів та створення сприятливих умов для подальшого їх розвитку. Вчителю необхідно забезпечити дуже високу позитивну мотивацію учнів, стійкий інтерес до оволодіння англійською мовою. Знання і вміння користуватися англійською мовою дають учням можливість реалізувати себе в особистих, культурних, професійних та економічних контактах. Таким чином, для досягнення цих цілей вчитель використовує на своїх уроках інтерактивні технології та методи.

Інтерактивні технології навчання включають чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи, засоби та форми навчання, що стимулюють процес пізнання, розумові і навчальні умови й процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів [46].

Слово «інтерактив» (пер. з англійської “inter” – взаємний, “act” – діяти) означає взаємодіяти. «Інтерактивне навчання» можна визначити як взаємодію викладача та студента в процесі спілкування та навчання з метою вирішення лінгвістичних та комунікативних завдань. Інтерактивна діяльність включає організацію та розвиток діалогічного мовлення, спрямованих на

взаємодію, взаєморозуміння, вирішення проблем, важливих для кожного із учасників навчального процесу [53].

Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Педагог виступає в ролі організатора процесу навчання, лідера групи. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем. Воно ефективно сприяє формуванню цінностей, навичок і вмінь, створенню атмосфери співпраці, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером учнівського колективу.

Інтерактивні технології навчання іноземних мов базуються на особистісно-діяльнісному підході та включають: використання інтерактивних методів навчання, серед яких неситуативні (діалог) та ситуативні (ігрові – імітаційні та неімітаційні, неігрові інтерактивні методи – аналіз ситуацій, аукціон ідей тощо); органічне поєднання у навчальному процесі різних засобів навчання (на електронних і паперових носіях інформації) та інноваційних (дистанційних) і традиційних форм навчання за принципами доцільності їхнього впровадження та взаємного доповнення [25].

Розглянемо більш детально такий метод інтерактивного навчання як «Піраміда».

Важливим для дослідження є факт про те, що на сьогоднішній день вчені не прийшли до єдиної думки про те, що ж по суті своїй є «метод Піраміди». Існують три точки зору різних авторів з даного питання.

Перший, хто запропонував «метод Піраміди», був професор А.І. Синюк. Він стверджував що, при вивченні педагогіки, конструюванні педагогічних систем і розробці педагогічних технологій необхідно постійно і послідовно спиратися на принцип наочності. Зараз в розпорядженні педагогів

є великий арсенал використовуваних ними засобів наочності, проте кожна конкретна задача вимагає знаходження найбільш адекватної цьому завданні наочної моделі. У цьому допоможе запропонований А.І. Синюк «метод Піраміди». Введення цього методу в методологію і методику вітчизняної науки багато в чому пов'язано з появою в середині 60-х – початку 70-х років двадцятого століття публікацій доктора філософських наук В.Н. Шубкіна з проблем соціально-професійної орієнтації молоді.

На підставі багаторічних досліджень В.Н. Шубкіним і його співробітниками була виявлена диспропорція в соціально-професійних намірах молоді та реальних запитах (і можливостях) суспільства. Запропонована професором наочна картина ситуації виявилася настільки переконливою, що в науці і масовій практиці з тих пір прижився термін «піраміди Шубкіна».

Що ж являє собою «метод Піраміди»? Головна властивість будь-якої піраміди полягає в тому, що її межі представляють собою трикутники із загальною вершиною. Ця обставина і дозволяє, зокрема, використовувати образ пірамід для наочного оформлення давно існуючих ідей третинних властивостей багатьох об'єктів. В результаті вивчення був отриманий матеріал, аналіз якого дозволив зробити висновок, що і в педагогічній діяльності ідеї третинного можуть дати дуже багато, в тому числі – в наочному поданні глибинних сутнісних зв'язків використовуваних педагогами понять.

Піраміда показує взаємозв'язок основних категорій педагогіки. Неважко побачити, що поняття «формування» відноситься, так би мовити, до «площинного» рівню педагогіки, а для справжнього управління розвитком учнів потрібно вийти з площини, що лежить в основі піраміди трикутника, в інше (згідно з малюнком – в «третій») вимір. Ми можемо говорити про можливу дисгармонію – в даному випадку в формуванні та розвитку учнів через погано збалансовані в єдиному педагогічному процесі освіти, навчання і виховання. Це можна побачити на рис. 1.

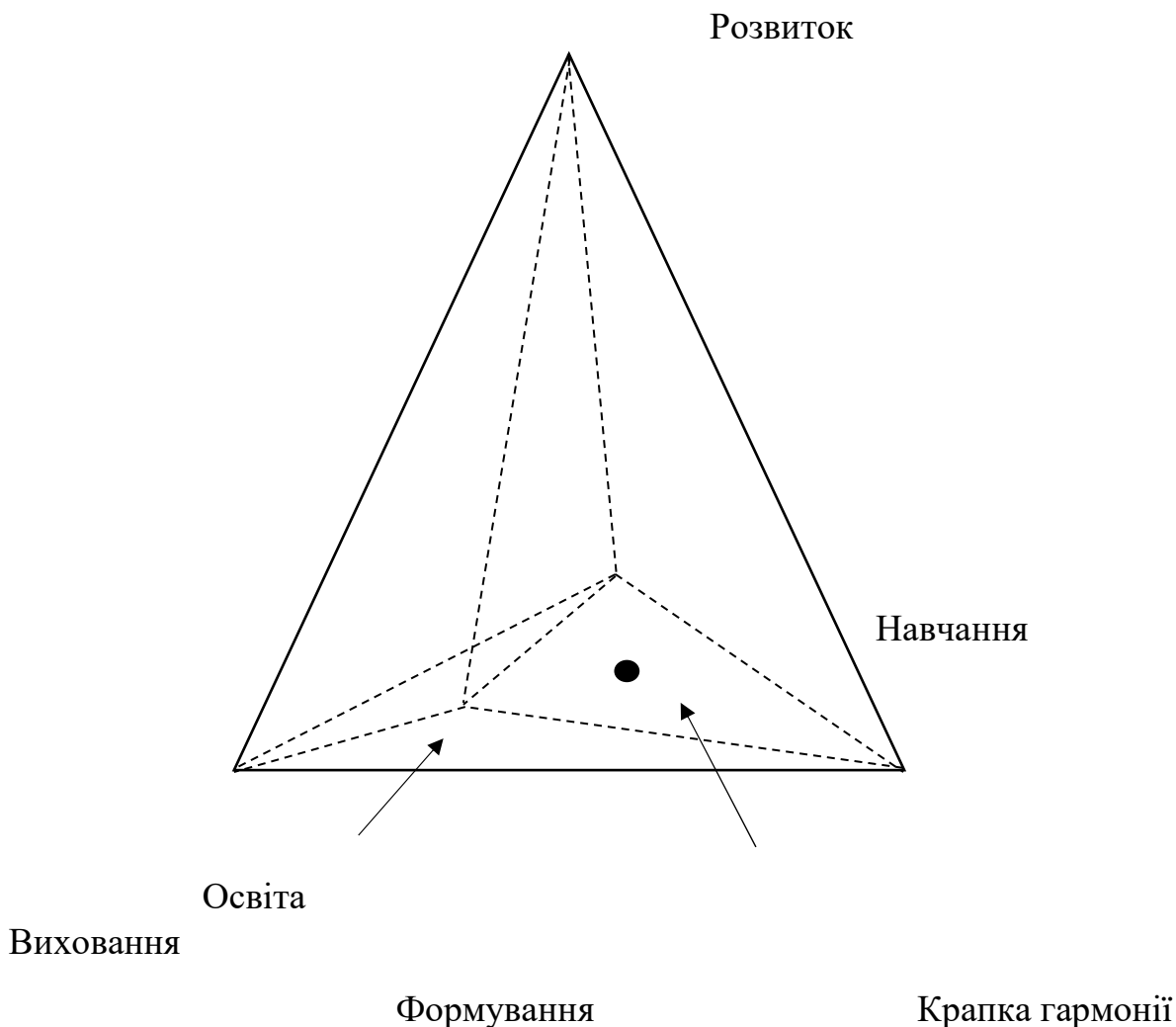

Рис. 1. Взаємозв'язок основних категорій педагогіки

По-новому зрозуміти взаємозв'язок часто застосовуваних понять «потреба», «інтерес», «мотив», «мета» дозволяє наступна піраміда. Ми бачимо, що ступінь актуалізованості в учнів їхніх потреб, інтересів, мотивів може бути різною. І це дуже важливо знати, щоб забезпечити їх розумну гармонію, правильно спроектувати систему стимулювання активності та самоактивності молоді. Це можна побачити на рис. 2.

В середині ХХ століття професор Гуманітарного університету Едгар Дейл став виявляти і аналізувати здатність засвоєння матеріалу учнями. Він експериментував з різними способами подачі матеріалу. Розповідав щось студентам, демонстрував малюнки, змушував їх виступати з промовами на

потрібну тему або навіть примушував виконувати якісь реальні дії. Потім дивився, що через два тижні залишилося в студентських головах. Результати він оформив у вигляді картинки, названої «Піраміда досвіду Дейла», яку можна побачити на рис. 3.

А.І. Синюк стверджує, що метод «Піраміди» дозволяє і по-сучасному поглянути на зміст знань, якими ми озброює учнів. Важливо звертати увагу на необхідність забезпечити в єдиному педагогічному процесі гармонію між його компонентами: скажімо, превалювання «науковості» в підготовці учнів на шкоду, наприклад, їх художнього, морального або духовному розвитку неодмінно призведе до нічим не виправданим «перекосів».

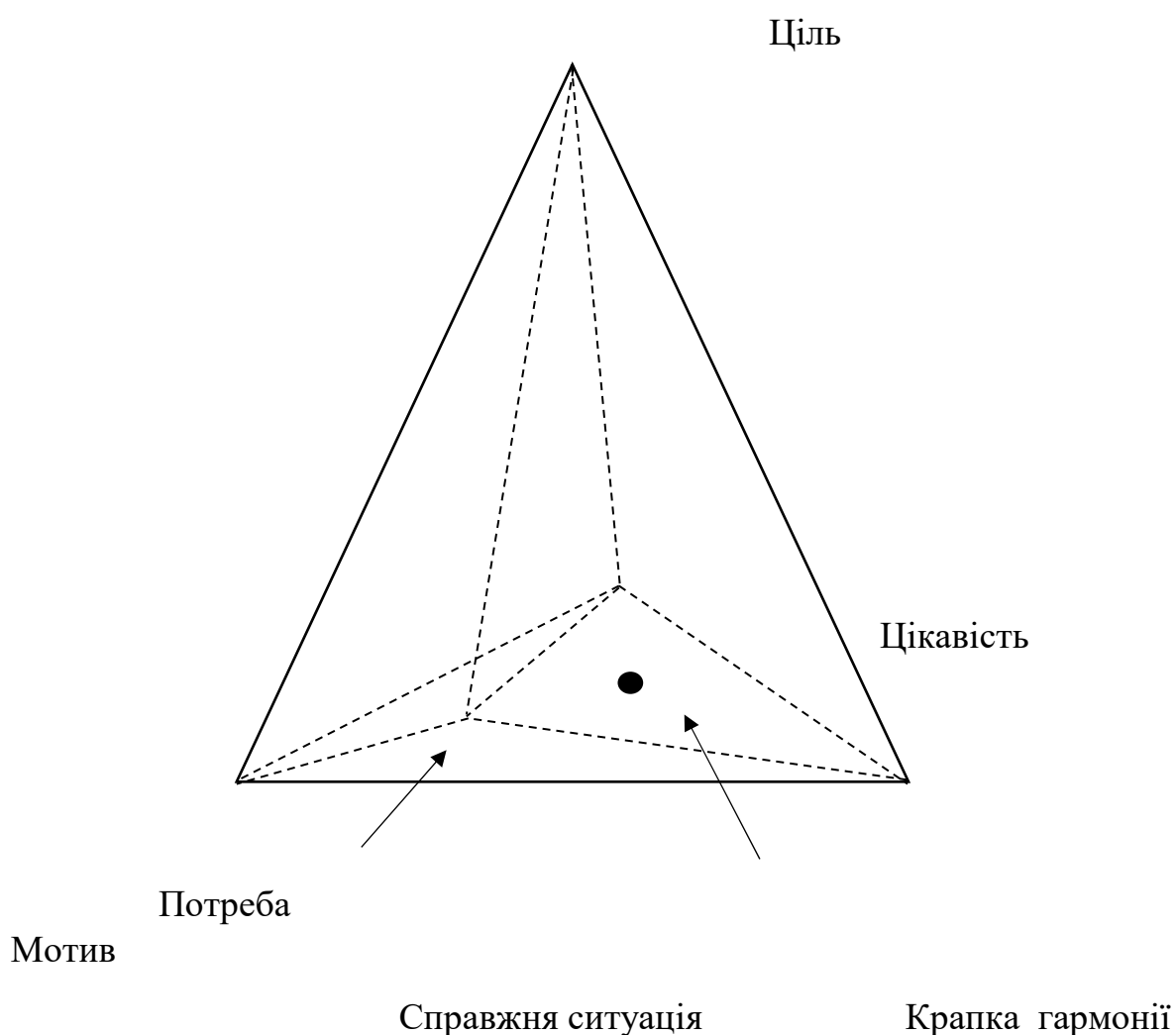

Рис. 2. Піраміда понять

Професор Е. Дейл в 1969 році, виявляючи найбільш ефективні способи навчання, прийшов до висновку, що слухати лекції на тему або читати матеріали по предмету – це найменш ефективний спосіб вивчити що-небудь; навчати інших і використовувати досліджуваний матеріал у власному житті – це найбільш діючий спосіб вивчити що-небудь.

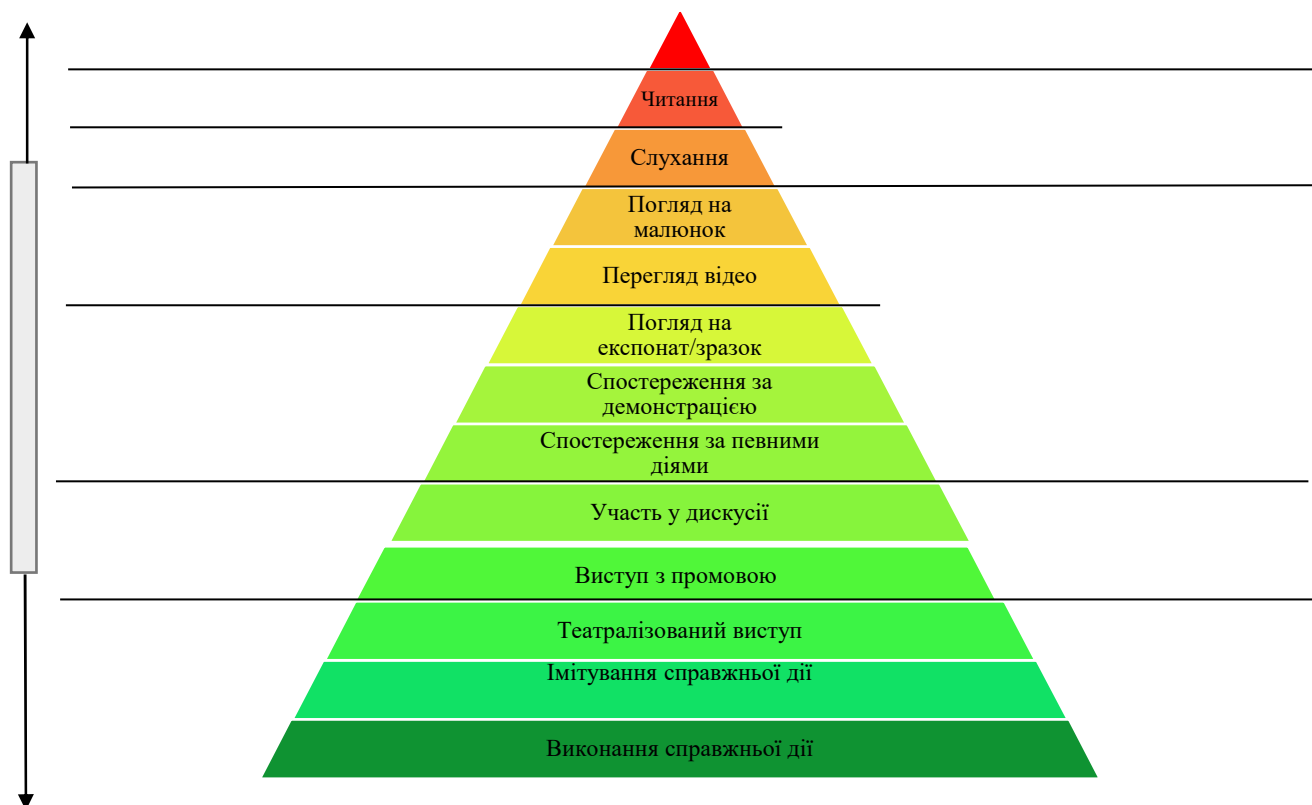

Рис. 3. Піраміда досвіду Дейла

З вищезгаданої «піраміди» ми можемо зробити наступні висновки:

1) лекція і читання підручника – найпростіші, але, як з'ясувалося пізніше, найменш ефективні способи засвоєння матеріалу. Засвоюється тільки 10% вивченого.

2) Використання наочних матеріалів або навчальних фільмів дає вже більш повноцінні результати. Запам'ятовується 20-30% пройденого матеріалу.

3) Прийом «спостереження» дозволяє запам'ятати 50% від усього матеріалу і навчитися застосовувати отримані знання і вміння на практиці.

4) Взяти участь в дискусії або виступити з доповіддю – значить, засвоїти 70%, навчитися аналізувати, застосовувати матеріал, створювати щось своє.

5) Нестандартні методи, як драматизація, імітація реальної дійсності або виконання реальних дій, дозволяють не тільки запам'ятати, засвоїти і застосувати знання на 90-100%, але ще й не забути його в подальшому.

В результаті розгляду даного питання можна сказати, що класична лекція, читання або монолог вчителя на уроці – найменш ефективний метод навчання, що забезпечує освоєння учням всього лише 5% викладеної інформації. Тоді як «інтерактивне навчання» (тобто залучення учасників освітнього процесу в різні види активної пізнавальної діяльності) явно дозволяє сподіватися на більш високі результати.

Професор Е. Дейл дав кілька порад, в яких випадках використовувати піраміду навчання. Він спирається на більш старший вік учнів. А також поради підходять і для вчителів, які зможу навчити і спрямувати маленьких школярів. Вчений виділив наступне:

1) Проводити лекції. Хоча слухання лекцій – це один з найгірших способів засвоєння матеріалу, то читання лекцій по своїй темі (коли ви стаєте викладачем) – один з найефективніших.

2) Писати статті. Якщо у вас є блог або веб-сторінка, ви можете компілювати статті по своїй темі.

3) Створювати відеопрограми. Навіть якщо у вас немає власного блогу або веб-сторінки, зараз існує маса відеоportalів, наприклад, «Youtube», куди ви можете викладати свої відеоматеріали для безкоштовного перегляду. Це дуже ефективний метод, так як ви готуєте лекційний матеріал, який доступний не вузькому колу слухачів лекції, а потенційної світової аудиторії.

4) Обговорювати з друзями. Один з найпростіших і доступних технічних прийомів – спілкування з людьми вашого соціального кола (або в професійному співтоваристві). Чим з більш великою кількістю людей ви це обговорюєте, тим вище ймовірність того, що ви згадаєте цей матеріал в

майбутньому. До того ж існують буквально сотні способів проводити подібні дискусії он-лайн, беручи участь в форумах за інтересами, чатах або в соціальних мережах.

Важливим для дослідження є міркування І. Шальнова про те, що необхідно організувати піраміду, подібну економічній (фінансовій), але не з метою обману вкладників, а з метою навчання будь-якій іноземній мові. Тобто, той, хто освоїв матеріал першого класу, переходить до другого класу і починає вчити першокласників, хто переходить в третій вчить – другокласників.

Щоб реалізувати цю справу на практиці, автор пропонує скласти єдину програму занять і перевірки засвоєного, яка виключала б перехід до наступного класу, якщо щось не засвоєно або засвоєно недостатньо добре в попередньому, так як, на думку І. Шальнова: «прогалини в знаннях неприпустимі».

Отже, той, хто вчить інших, додатково освоює матеріал, крім того, якщо знаєш, що самому доведеться вчити, вчишся з набагато більш сильною мотивацією. Можна констатувати, що ідея абсолютно справедлива: навчаючи інших (навіть вимушено і без бажання), починаєш краще розуміти сам, тим більше якщо ще й «учні» попадаються цікаві.

В результаті розгляду даного питання можна сказати, що на сьогоднішній день існують абсолютно різні думки про те, що ж являє собою «метод Піраміди». Ознайомившись із запропонованими методами, кожен педагог може вибрати той, який найбільш продуктивно допоможе йому в його педагогічній діяльності. Тенденція, що відображена в «Піраміді», вірно помічає високий потенціал інтерактивних методів, що дозволяють вести обговорення в групах, практикувати і відпрацьовувати вміння та навички на уроці і в реальному житті. Інтерактивні методи задіють не тільки свідомість учня, а й його почуття, а також волю (дію, практику). «Піраміда» дає багату поживу для роздумів про роль методів викладання, звертає увагу на

важливість інтерактивних методів. Найголовніше, в «піраміді навчання» відображено те, що інтерактивні методи завжди спрацьовують.

Приєм «Піраміда» чудово підходить для застосування на уроках з гуманітарних предметів. Наприклад, по предмету зарубіжна література. Учитель готує урок-суд. Учні розподіляють собі ролі, беруть участь в дискусіях, уживаючи при цьому в літературний твір і оцінюючи його не тільки з точки зору пасивного читача. Причому на початкових етапах вивчення класичних творів вже була проведена лекція, а джерела і теоретичний матеріал прочитаний. Тобто черга дослідження настала як би сама собою. Одночасно він служить і закріпленням вивченого. Такий вид діяльності дасть можливість отримати уявлення про спрощену процедуру винесення судового рішення та провести рольову гру – судовий процес з мінімальною кількістю учасників – 3-х осіб: судді, що слухатиме обидві сторони і винесе остаточне рішення, позивача та відповідача (якщо йтиметься про розгляд кримінальної справи, то учасниками будуть обвинувач та обвинувачений).

Важливо відзначити що, урок-суд може проводитися в паралелі англійської мови з українською. На уроці повинні бути присутніми два вчителі: вчитель англійської мови і вчитель зарубіжної літератури. Учні будуть намагатися висувати свої думки, аргументи на англійській мові, що дасть хороший результат навичкам практики говоріння, і тим самим покажуть знання на утримання тексту із зарубіжної літератури.

Вчитель об'єднує клас у три групи – судді, обвинувачі та обвинувачені, протягом відведеного часу: а) судді – знайомляться із судовою процедурою та готують запитання до обох сторін; б) обвинувачі – обговорюють зміст вступної промови та можливі аргументи; в) обвинувачувані – готують захист заяви-відповіді та аргументи захисту.

Далі вчитель для більш ефективної роботи приєднує до кожного судді одного обвинувача та одного обвинувачуваного. Далі можна починати суд в кожній групі за таким порядком або сценарієм:

- 1) Вступні заяви учасників судового процесу. Суддя викладає суть справи.
- 2) Обвинувач викладає аргументацію, суддя ставить йому запитання.
- 3) Обвинувачуваний викладає аргументи захисту, суддя ставить йому запитання.
- 4) Суддя виносить рішення.
- 5) Після того як весь клас знову об'єднується, судді оголошують свої рішення.

Як ми бачимо, активне навчання» (тобто залучення учасників освітнього процесу в різні види активної пізнавальної діяльності) явно дозволяє сподіватися на більш високі результати і допомагає добре засвоїти матеріал.

2.2. СУТНІСТЬ МЕТОДУ «АЖУРНА ПИЛКА» ТА СФЕРИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

На сьогоднішній день, основним завданням є модернізація освіти. Здатність сприймати зміни і творити їх – це найважливіша характеристика способу життя людини у XXI столітті. Місія школи полягає в тому, щоб допомогти кожній дитині усвідомити сенс свого життя, визначити орієнтири власного майбутнього. Тому, на уроках вчитель повинен давати не просто суму знань, а сформувати життєву компетентність як здатність особистості до оптимальних дій, які базуються на знаннях, досвіді, цінностях, отриманих завдяки знанням. У зв'язку з цим змінюється змістовна лінія уроку, по-іншому викладається структура навчального матеріалу, модель уроку видозмінюється. Вчитель, виконуючи одну зі своїх функцій – проектування педагогічної системи, вносить корективи як у формальну частину поурочного плану, так і аналітичну(діагностичну), змістову лінію. Орієнтація на такі особливості сучасного навчально-виховного процесу обумовлює вибір учителем інтерактивних технологій навчання, використання яких дасть

можливість підготувати молоду людину до соціальної активності в суспільстві. Тому час вимагає від вчителів якісної зміни мотивації учнів до навчання. Не завжди вчителів і учнів задовольняє традиційний підхід до навчання, коли педагог, пропускаючи зміст уроку через себе, мимоволі нав'язує учням ті чи інші вміння і навички. Зараз важливо навчити школярів самостійно здобувати знання, вчитель повинен йти не зі знаннями до учнів, а з учнями до знань, тобто, необхідно педагогіка співробітництва.

На сучасному уроці можна використовувати групову та кооперативну форми організації навчальної діяльності. Кожен учень відчуває потребу постійно поглиблювати свої знання і потреба перебувати при цьому в психологічній безпеці. Один із способів досягнення безпеки – об'єднання в групи. Почуття групової незалежності дає учням можливість подолати труднощі. Коли діти вчать разом з іншими, вони відчувають істотну емоційну підтримку, яка дає їм можливість вийти далеко за рамки нинішнього рівня знань і умінь.

Щоб створити навчально-дружню атмосферу на уроці, де учні зможуть опрацювати новий матеріал в окремих групах, кожен зможе висловитися і поділитися своїми знаннями з іншими, в цьому допоможе метод «Ажурна пилка». Інтерактивний метод «Ажурна пилка» – технологія, що використовується для створення на уроці ситуації, яка дає змогу учням працювати разом для засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу. Це ефективна технологія, яка може замінити лекції у тих випадках, коли початкова інформація повинна бути, донесена до учнів перед проведенням основного (базисного) уроку або доповнює такий урок, яка заохочує учнів допомагати один одному вчитися, навчаючи [46].

В останні роки стала популярною методика критичного мислення, елементи якої можна з успіхом застосовувати на уроках спеціальних дисциплін. Критичне мислення – це точка опори для мислення людини, це природний спосіб взаємодії з ідеями і інформацією. Необхідно вміти не тільки оволодіти інформацією, а й критично її оцінити, осмислити,

застосувати. Зустрічаючись з новою інформацією, студенти повинні вміти розглядати її вдумливо, критично, оцінювати нові ідеї з різних точок зору, роблячи висновки щодо точності і цінності даної інформації [31].

Технологія розвитку критичного мислення може розглядатися як механізм, що формує певні вміння в системі «учень – учитель». Учитель, організовуючи навчальний процес, вступає з учнями в рефлексивну взаємодію. І вчитель, і учень виступають в якості партнерів з рефлексивного осмислення подібного роду технології [19].

Інтерактивна технологія розвитку критичного мислення має безліч прийомів і стратегій, які автори технології називають спільним навчанням. Використовуючи в роботі технологію розвитку критичного мислення, найбільш прийнятий такий прийом, як метод «Джігсо», у дослівному перекладі з англійської – «Ажурна пилка».

Метод «Джігсо» – це метод групової роботи, розроблений в 1971 році американським психологом Еліотом Аронсоном. При використанні даного методу виникає позитивна залежність студентів один від одного, вони вчаться відповідальності і роботі в колективі [19]. «Джігсо» – це метод спільного навчання, який цікаво застосовувати для підвищення мотивації студентів до вивчення англійської мови, особливо до навичок читання. Діяльність орієнтована на студентів, тому вона може стимулювати активність студентів, тому що вони беруть участь в активному навчанні [57].

Є три загальних теоретичних погляди, якими керувалися дослідники методу «Джігсо» або «Ажурна пилка», як одного з методів спільного навчання:

– він заснований на теорії Ж. Піаже про когнітивний розвиток. Праці Ж. Піаже і пов'язаних з ним теоретиків заснована на передумові, що, коли люди співпрацюють в навколишньому середовищі, виникає соціокогнітивний конфлікт, який створює когнітивний розвиток, що яке, в свою чергу, стимулює здатність сприймати перспективу і когнітивний розвиток.

– Ж. Піаже, ймовірно, погодився б з теорією соціального розвитку Л.С. Виготського, згідно з якою знання є соціальними, побудованими на спільних зусиллях з вивчення, розуміння і вирішення проблем. Іншими словами, Л.С. Виготський підкреслює, що соціальна взаємодія з членом групи в більшій мірі, ніж з умілим вчителем, є значущим способом розвитку компетентності учнів. Отже, студенти, які навчаються навичкам читання в групі за допомогою методу «Джигсо» значно підвищують свою мотивацію до навчання, тому що можуть ділитися і вести переговори, щоб сформувати образ мислення, а навички розвитку вплинуть на розуміння прочитаного [57].

Це дослідження засноване на теорії соціальної взаємозалежності Курта Коффки. Відповідно до теорії К. Коффки, соціальна взаємозалежність існує, коли люди поділяють спільні цілі, і на успіх кожної людини впливають дії інших. Її можна відрізнити від соціальної залежності (тобто результати однієї людини залежать від дій другої людини, але не навпаки) і соціальної незалежності (тобто результати окремих осіб не залежать від дій один одного). Існує два типи соціальної взаємозалежності: кооперативна і конкурентна. Відсутність соціальної взаємозалежності і залежності призводить до індивідуалістичним зусиллям. Соціальна взаємозалежність – один з найбільш фундаментальних аспектів людської істоти, що впливає на всі аспекти життя [57].

Посилаючись на викладені вище теорії, дослідник вважає, що мета цього методу – допомогти учням засвоїти досить великий обсяг матеріалу. Вони виступають у ролі «експертів», коли навчають одне одного певної частини навчального матеріалу. Кожен учень відіграє активну роль, навчаючи й навчаючись, глибше розуміє матеріал і використовує мислення вищого рівня. У відповідній статті, автор згоден з теорією К. Коффки. Автор доводить, що теорія К. Коффки цілком доречна, враховуючи, що групи (тобто метод головоломки) були динамічним цілим, в яких взаємозалежність між членами може змінюватися.

К. Коффка зазначає, що: 1) Суть групи – це взаємозалежність між членами (створена спільними цілями), в результаті якої група є «динамічним цілим», так що зміна стану будь-якого члена або підгрупи змінює штат будь-якого іншого члена або підгрупи; та 2) внутрішній стан напруги членів групи мотивує рух до досягнення бажаних загальних цілей. Щоб існувала взаємозалежність, повинно бути більше однієї особи чи суб'єкта, і особи або суб'єкти повинні мати вплив один на одного, оскільки зміна стану одного викликає зміну стану інших [57].

Отже, цей прийом базується на тому що, спочатку клас треба розділити на групи, далі прочитати свій мікротекст, потім запам'ятати його і переказати, намалювати малюнки, схеми або кластери, і на останок по черзі пояснити свою тему для іншої групи.

Таким чином, вчителю треба спрямувати зусилля учнів в певне русло, зіштовхувати різні судження на задану тему, створювати умови, які спонукають до прийняття самостійних рішень, давати учням можливість самостійно робити висновки.

Як видно з усього, сказаного вище, метод «Джігсо» або «Ажурна пилка» являє собою груповий метод навчання. Груповий метод навчання – це форма навчальної діяльності учнів на уроці, що характеризується об'єднанням учнів у групи. У груповій роботі діти відчувають підтримку один одного і не бояться отримати негативну оцінку. Спільна співпраця, де першим правилом роботи є взаємодопомога і підтримка, втягує в процес роботи всіх студентів, в тому числі – з низькою мотивацією.

Ми цілком погоджуємось із думкою К.Ф. Нор, що групова навчальна діяльність – це форма організації навчання у групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою при опосередкованому керівництві вчителя і співпраці з іншими учнями [33].

Групові форми навчання можуть стати ефективними для організації пізнавальної діяльності старшокласників, адже інтерес підлітків до занять викликає, в основному, можливість широкого спілкування з однолітками.

Крім цього, значну частину вільного часу вони проводять спілкуючись у мережі Інтернет, тому передбачається, що поєднання групових форм із сучасними засобами електронних комунікацій сприятиме формуванню позитивної мотивації до навчання [52].

У дисертаційній роботі Н.В. Пожар визначено такі етапи організації групової роботи учнів: підготовчо-організаційний, колективно-аналітичний і контрольньо-оцінювальний. Сутність підготовчо-організаційного етапу полягає у формуванні груп, розподілі між ними завдань, наданні методичних рекомендацій щодо їх виконання, постановці цілей і змісту завдання кожним учасником. Колективно-аналітичний етап передбачає виконання учнями спільного завдання у складі груп, що включає його обговорення, розподілення задач між членами групи, визначення функцій кожного учня. Результатом цього етапу є підготовка і представлення звітів усіма групами. На контрольньо-оцінювальному етапі відбувається аналіз виконаної роботи і оцінювання отриманих результатів [47].

Учитель в груповій навчальній діяльності керує роботою кожного учня опосередковано, через завдання, які він пропонує групі та які регулюють діяльність учнів. Стосунки між учителем та учнями набувають характеру співпраці, тоді коли педагог безпосередньо втручається у роботу груп, тому у разі, якщо в учнів виникають запитання, вони звертаються по допомогу до вчителя. Це їхня спільна діяльність.

Поширеним є думка, що у груповій навчальній діяльності формується колективізм, моральні, гуманні якості особистості. Важливу роль у формуванні цих якостей відіграють особливості організації групової роботи; розподіл функцій і обов'язків між учасниками діяльності, обмін думками, взаємна вимогливість і допомога, взаємоконтроль і взаємооцінка. Групова навчальна діяльність виконує й організаційну функцію. Вона полягає в тому, що учні вчаться розподіляти обов'язки, вчаться спілкуватися один з одним, розв'язують конфлікти, що виникають у спільній діяльності. В груповій

роботі дитина бере на себе функції вчителя і виконує дорослі види діяльності.

Ефективність роботи в групах залежить насамперед від того, наскільки кожний член групи усвідомлює важливість роботи разом та взаємодії через взаємодопомогу. Це породжує в учнів прагнення робити все можливе для досягнення успіху групи в цілому й усвідомлення кожним, що без його особистого успіху не можна досягти поставленої мети. За таких умов всі члени групи відчують себе пов'язаними один з одним, що формує в учнів позитивну взаємозалежність [48].

Відмінність комунікативного навчання в тому, що замість підгону вправ під активну лексику та вивчену граматику, навчальних текстів і діалогів, у ньому в якості основного прийому використовується імітація ситуацій з реального життя, які обігруються в класі так, щоб викликати в учнів максимальну мотивацію до говоріння.

Рівень оволодіння учнями організаційно діяльними формами роботи визначає успіх груп в таких видах діяльності, як пізнавальна та творча. Поступове оволодіння учнями організаційно-діяльним компонентом дає можливість створити більш якісну освітню продукцію когнітивного і креативного рівнів [18].

У методі «Ажурна пилка» застосовують звичайні («домашні») групи й експертні групи. Для того щоб скористатися цим методом, учителям потрібно провести певну попередню роботу, зокрема слід заздалегідь підготувати аркуші із завданням.

Безперечна важливість цього методу полягає в тому, що спочатку учні працюють у так званій «домашній» групі. Потім в іншій групі вони будуть виступати в ролі «експертів» з питання, над яким працювали в «домашній групі» та отримувати інформацію від представників інших груп. В останній частині заняття учні знову повертаються в свою «домашню» групу, для того щоб поділитися тією новою інформацією, яку їм надали учасники інших груп, та обговорити її.

В «домашній» групі, кожна група отримує завдання, вивчає і обговорює його. Бажано вибрати в групі спікера, тайм-кіпера (той, хто стежить за часом). Слід переконатися, що кожен (кожна) розуміє зміст матеріалу, який обговорюється. В «експертній» групі, учні стають експертами з тієї теми, що вивчалася в «домашній» групі. По черзі кожен учень має за визначений вчителем час якісно і в повному обсязі донести інформацію до членів інших груп та сприйняти нову інформацію від представників інших груп.

Потім учні знову повертаються в «домашню» групу, де повинні поділитися інформацією з членами своєї «домашньої» групи про нову інформацію, отриману від представників інших груп. На заключному етапі заняття, учні формують загальні висновки і пропозиції.

Під час застосування цього методу учні повинні допомагати один одному вчитися. Цей метод можна використати, коли учні читають текст, слухають повідомлення або проводять групове дослідження [21].

Метод «Джигсо» або «Ажурна пилка» в процесі викладання та навчання допомагає учням взаємодіяти з однолітками або групами. Отже, учні, які навчаються навичкам читання в групі методом головоломки, значно підвищуватимуть мотивацію до навчання, оскільки вони можуть ділитися та вести переговори щодо побудови способу мислення, маючи навички розвитку [57].

Отже, щоб засвоїти велику кількість інформації за короткий проміжок часу, варто використовувати метод «Ажурна пилка». Цей метод сприяє заміні пояснення нового матеріалу, з'ясувати чи засвоєний навчальний матеріал і виставити оцінки. Кожен учень здобуває інформацію завдяки самостійній роботі та співпраці з іншими учнями.

2.3. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ «ПІРАМІДА» ТА «АЖУРНА ПИЛКА» У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Спираючись на вищевикладене, ми визначили що, методи «Піраміда» і «Ажурна Пилка» є значущими, прогресуючими і актуальними в сучасній викладацькій діяльності. Висловлені раніше судження про інтерактивне навчання і про ефективне використання методів і прийомів, є важливими для сучасного педагога, оскільки це зобов'язує широко використовувати в навчальному процесі активні та інтерактивні форми проведення занять в поєднанні з позааудиторною роботою з метою формування і розвитку умінь і навичок учнів.

Сутність цих вимог зводиться до того щоб, учитель проводив урок як загальну роботу; кожен учасник має право на власну думку з будь-якого питання. Немає місця прямої критики особистості (піддатися критиці може тільки ідея); всі учасники рівні незалежно від віку, соціального статусу, досвіду, все сказане на занятті – не керівництво до дії, а інформація для роздумів.

Комунікативний метод навчання розвиває всі мовні навички: від усного мовлення до читання та аудіювання. Граматика ж освоюється в процесі спілкування на мові: учень спочатку запам'ятовує слова, вирази, мовні формули і тільки потім починає розбиратися, що вони собою представляють в граматичному сенсі.

Мета – навчити школяра говорити іноземною мовою не тільки вільно, але і правильно. Правила, значення нових слів пояснюються вчителем за допомогою знайомої учневі лексики, граматичних конструкцій та виразів, за допомогою жестів і міміки, малюнків та інших наочних посібників. Можуть використовуватися також комп'ютери з CD, Інтернет, ТБ-програми, газети, журнали і т.д. Все це сприяє пробудженню в учнів інтересу до історії, культури, традицій країни досліджуваної мови.

Метод «Піраміда» можна застосувати на уроці англійської мови. Наприклад, ми зробили невеликий план-конспект уроку з англійської мови, за темою «Places of interest in Kyiv», який можна побачити у додатку А.

Під час читання невеликого тексту вчитель розподіляє клас на дві групи. У кожній групі є учні під номерами 1, 2, 3, 4, 5 тощо. Учитель ставить завдання: прочитати текст, потім по ланцюжку кожен учень буде описувати цей текст такою кількістю слів під яким номером він сидить. Таким чином утворюється «Піраміда тексту». Наприклад: перший учень говорить предмет або ім'я героя твору; другий учень – два слова, що описують героя (предмет); третій – три слова, що описують місце подій; четвертий: чотири слова, що описують проблему; п'ятий – п'ять слів, що описують подію, яка відбувається з героєм (предметом) упродовж сюжету; шостий – шість слів, що описують подію, яка сприяє переосмисленню проблеми; сьомий – сім слів, що описують подію, яка відбувається задля розв'язання проблеми; восьмий – вісім слів, що описують розв'язання проблеми.

За допомогою цього методу учні вчаться аналізувати тексти, які відбуваються за алгоритмом.

Що стосується методу «Ажурна пилка» то слід зазначити що, при використанні даного методу вчителю потрібно охопити більше матеріалу. Адже цей метод, заснований на засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу. Метод призначений для того, щоб студенти допомагали один одному вчитися, а викладач тут виступає в якості організатора пошукового процесу, а не просто «передавача», транслятора знань і істин [8].

Для цього клас поділяється на підгрупи. Кількість підгруп визначає вчитель. Кожен учасник групи отримує одну з частин матеріалу. Він стає експертом з даного питання. Кожен член групи самостійно знаходить матеріал по своїй частині і вивчає 15 хвилин. Якщо запитань більше, ніж членів групи, то учень може вивчати два - три питання. Якщо учнів більше, ніж питань, то одне питання можуть вивчати два - три учня. Кожна підгрупа

отримує однакове завдання: прочитати текст, продумати, як, якими способами запам'ятати його і переказати, скласти питання, спрямовані на розуміння сутності тексту. Учні можуть записати опорні слова, накреслити малюнки, схеми або кластери [35].

Щоб підготувати учнів до уроку з великим обсягом інформації, поперше, вчителю треба підібрати матеріал, необхідний для уроку, і підготувати індивідуальний інформаційний пакет для кожного учня (матеріали підручника, додаткові матеріали – вирізки з газет, статті тощо).

По-друге, підготувати таблички з кольоровими позначками, щоб учні змогли вибачити завдання для їхньої групи. Кожен учень входить у дві групи – «домашню» й «експертну». Спочатку об'єднати учнів у «домашні» групи (1, 2, 3), а потім створити «експертні» групи, використовуючи кольорові позначки, що їх учитель попередньо роздає учням. У кожній домашній групі всі її учасники повинні мати позначки різних кольорів, а у кожній експертній – однакові.

По-третє, розписати учнів по «домашніх» групах від 3 до 6 чоловік, залежно від кількості учнів. Кожен учень має бути поінформований, хто входить до його «домашньої» групи, тому що її члени будуть збиратися пізніше. Дати домашнім групам порцію інформації для засвоєння, кожній групі – свою. Завдання домашніх груп – опрацювати надану інформацію та опанувати нею на рівні, достатньому для обміну цією інформацією з іншими.

По-четверте, після завершення роботи домашніх груп запропонувати учням розійтись по своїх «кольорових» групах, де вони стануть експертами з окремої теми (своєї частини інформації). Наприклад, зібрати усіх «червоних» біля дошки, а всіх «синіх» – у холі. В кожній групі має бути представник із кожної «домашньої» групи.

У п'ятих, кожна експертна група повинна вислухати всіх представників домашніх груп і проаналізувати матеріал в цілому, провести його експертну оцінку за визначений час (для цього може знадобитися цілий урок, якщо матеріали складні або великі за обсягом).

І наостанок, після завершення роботи запропонувати учням повернутися «додому». Кожен учень має поділитися інформацією, отриманою в експертній групі з членами своєї «домашньої» групи. Наприклад, всі учні під номером 1 повинні зустрітися перед класом. У «домашніх» групах має бути по одній особі з експертних груп. Учні мають намагатися донести інформацію якісно і в повному обсязі членам своєї домашньої групи за визначений учителем час. Завдання домашніх груп у цьому випадку вже є остаточне узагальнення та корекція всієї інформації [46].

Цей метод можна застосовувати в межах одного уроку (45 хв.), але цей час буде обмеженим. Зважаючи на те, що обговорення в експертних групах потребує 8 хв. і що кожному «експертові» буде потрібно 4 хв., щоб керувати дискусією у своїй «домашній» групі зі свого питання, то в нас залишається всього 20 хв., які потрібно розподілити на початок і закінчення уроку й читання (або інший спосіб викладу досліджуваного матеріалу) [21].

Для того, щоб мати більше часу, учням можна напередодні дати домашнє завдання прочитати матеріал або учні можуть прослухати лекцію чи взяти участь у проведенні експерименту в класі в інший день, щоб на уроці було більше часу на виконання «Ажурної пилки» [21].

Необхідно заздалегідь підготувати запитання, які допоможуть проводити обговорення у групах експертів. Їх можна записати на дошці. Учні можна дати матеріал для читання, але також можна розповісти їм певну історію, прочитати лекцію або надати якийсь інший стимулюючий життєвий досвід [21].

Для більш повної характеристики розглянутого питання, ми склали алгоритм дій по методу «Ажурна пилка», за яким вчитель може провести урок з англійської мови. Для конспекту уроку ми вибрали тему «Present Simple», який можна побачити у додатку Б.

Для початку вчителю потрібно розбити цю тему на три частини: особливості побудови оповідних речень, побудова питальних речень і

речення з від'ємним значенням. Скільки матеріалу, стільки і груп. Тобто, вчитель ділить клас на три частини. Кожен член групи знаходить матеріал по своїй частині. Кожен учасник отримує одну з частин матеріалу, він стає експертом з даного питання, кожен член групи самостійно знаходить і вивчає матеріал по своїй частині (на вивчення відводиться 10 хвилин).

Далі «зустріч експертів». Учитель пересаджує по одному учню в іншу групу. Вони обмінюються інформацією як експерти з даного питання. Учасники обговорюють як цей матеріал краще піднести іншим (конспект, план відповіді, висновки), працюють 15 хвилин.

Учитель повертає учнів (експертів) на своє місце, тобто, в початкові групи і в необхідному порядку підносять один одному те, що вивчили самостійно і в експертній групі. Ті в свою чергу повідомляють про свою частину завдання. Так як, єдиний шлях освоїти матеріал всіх фрагментів і таким чином зрозуміти і розібратися в цьому граматичному матеріалі – це уважно слухати своїх партнерів по команді і робити записи в зошитах, то ніяких додаткових зусиль з боку вчителя не потрібно. Учні зацікавлені, щоб їхні товариші сумлінно виконали своє завдання, адже це позначиться на їх підсумковій оцінці.

Самий останній етап уроку – контрольне опитування. На заключному етапі вчитель може попросити будь-якого учня команди відповісти на будь-яке питання з даної теми. Вчитель оцінює по всій темі кожного окремо і вся команда в цілому. Учитель проводить опитування, щоб з'ясувати, як засвоєний навчальний матеріал, задає питання будь-якому учаснику, виставляє підсумкову оцінку.

Отже, урок за методом «Ажурна пилка» має бути ефективним, вчителю легко досягти поставленої мети. Урок буде оптимальним за структурою, містить такий матеріал і подаватися такими методами і прийомами, які постійно зацікавлювали б учнів, не переобтяжували їх, давали б змогу досягти найкращих результатів.

Виходячи з даної теми, можна виділити наступні позитивні сторони комунікативного методу навчання іноземним мовам:

1) Практична мовна спрямованість – не тільки мета, а й засіб, де і те і інше діалектично взаємообумовлені.

2) Використання комунікативного методу навчання знімає мовний бар'єр.

3) Граматика освоюється в процесі спілкування на мові.

4) Метод задає вправи «з відкритим фіналом»: учні самі не знають, у що виліється їх діяльність в класі, все буде залежати від реакцій та відповідей [30].

Всі ці дослідження дозволяють глибше зрозуміти методику викладання матеріалу за допомогою інтерактивних методів «Піраміда» і «Ажурні пилка». Як відомо, обидва методи орієнтовані на групову форму роботи. Застосування колективно-групових технологій на уроці англійської мови стимулює пізнавальну діяльність і самостійність учнів, створює комфортні умови спілкування, дозволяючи залучити всіх учнів класу до активної взаємодії.

Висновки до розділу 2

1) Підводячи підсумки до розділу 2 необхідно підкреслити, що інтерактивне навчання орієнтоване на особистісні характеристики, досвід, рівень інтелектуального, морального й фізичного розвитку дитини, особливості її психіки, оскільки мова повинна йти не просто про можливості вибору профільного навчання, а про особливості самого процесу навчання, відбору відповідних технологій.

2) В англійській мові вчителі повинні навчати практичному володінню тому або іншому виду мовної діяльності; навчати цьому можна лише через практику, тобто на уроці більшу частину часу повинні практикуватися учні, а не вчитель, як це часом буває. У цьому допоможе інтерактивне навчання за допомогою інтерактивних методів «Піраміда» і «Ажурною пилка», які орієнтовані на навчання в школярів співпраці колективного характеру.

3) У ході роботи ми з'ясували що, інтерактивні методи навчання іноземним мовам базуються на основі особистісного-діяльнісного підходу. Введення дидактичних ситуацій за методами «Піраміда» та «Ажурна пилка» дозволяє учням у більш доступній формі пізнавати красу навколишнього світу, розширювати і поглиблювати свої пізнавальні інтереси, оволодівати основами образотворчої грамоти, сприяє створенню атмосфери невимушеного творчого пошуку, емоційного комфорту в іншомовній сфері.

4) Ми з'ясували що, у груповій роботі діти відчувають підтримку один одного і не бояться отримати негативну оцінку. Спільна співпраця, де першим правилом роботи є взаємодопомога і підтримка, втягнуло в процес роботи всіх студентів, в тому числі дітей з низькою мотивацією. Методи «Піраміда» та «Ажурна пилка» створюють навчально-дружню атмосферу на уроці, де учні зможуть опрацювати новий матеріал в окремих групах, кожен зможе висловитися і поділитися своїми знаннями з іншими.

5) Застосування інтерактивних технологій, методів та прийомів, зокрема «Піраміда» і «Ажурна пилка» на уроках англійської мови стимулює пізнавальну діяльність і самостійність учнів, створює комфортні умови спілкування, дозволяючи залучити всіх учнів класу до активної взаємодії. Адже, колективна творча діяльність є дуже актуальною темою у наш час, особливо її організація і проведення, і вплив на виховну роботу вчителів. А це і є кінцевою метою уроків англійської мови на сучасному етапі – формування комунікативної особистості з багатим пізнавальним досвідом, високим рівнем комунікативної компетентності, стійким прагненням до самовдосконалення.

ВИСНОВКИ

1) Підводячи підсумки нашої кваліфікованої роботи необхідно відзначити, що використання інтерактивних форм навчання значно змінює роль педагога в освітньому процесі, він перестає бути центральною фігурою, а стає регулятором процесу. Завдання педагога полягає в підготовці ефективних інтерактивних навчальних завдань, формулюванні питань і тем для обговорення з учнями і між учнями, здійсненні консультацій, здійсненні контролю за виконанням наміченого плану.

В ході проведеної роботи ми з'ясували що, інтерактивні методи навчання будується на схемах взаємодії «педагог – учні» та «учень – учень». Дані схеми мають на увазі, що до процесу навчання залучається не тільки педагог, але і самі учні за допомогою взаємодії один з одним. Взаємодія «учень – учень» сприяє підвищенню навчальної мотивації, прояву ініціативності в процесі навчання.

2) Педагогічні технології та методи навчання є інтерактивними, а значить, в центрі уваги – груповий контакт для досягнення спільно поставленої мети – отримання «Живого знання» як освітнього продукту. Модернізація освіти в Україні спрямована не лише на зміни в змісті предметів, а й на зміни підходів до методик викладання, розширення арсеналу методичних прийомів, активізацію діяльності учнів на заняттях, наближення тем до реального життя через розгляд комунікативних ситуацій.

3) Педагогічна технологія – це сфера знання, яка включає методи, засоби і теорію їх використання для досягнення цілей освіти. Тобто, це змістовна техніка, за допомогою якої, реалізовується навчальний процес. В основі педагогічної технології лежить ідея повної керованості освітнім процесом, його проектування і можливість аналізу шляхом поетапного відтворення.

4) Для того, щоб організувати освітній процес, треба виконати алгоритм дій:

- поставити діагностичні цілі, виражені в конкретних діях учня (знати, вміти тощо);

- теоретично обґрунтувати (опис педагогічного процесу, гіпотеза його здійснення, версія можливого досягнення задуму і варіант остаточного результату);

- етапи здійснення педагогічного процесу (поділ навчального матеріалу на елементи з закріпленими результатами на кожному з них і встановленими спадкоємними зв'язками);

- кошти, методи, інструменти для здійснення педагогічного процесу;

- знайти критерії та методи визначення результатів навчання

5) Метод навчання – це спосіб подання інформації учневі в ході його пізнавальної діяльності. Це послідовне чергування способів взаємодії вчителя і учнів, спрямованих на досягнення певної дидактичної мети.

6). Існують підходи до навчання, за допомогою яких можна застосовувати ті чи інші методи (біхевіористський підхід визначає оволодіння іноземною мовою як сформованість респонсивних реакцій на іншомовні стимули; інтуїтивно-свідомий підхід передбачає оволодіння іноземною мовою у моделях в інтенсивному режимі з наступним усвідомленням їх значення; свідомий пізнавальний підхід спрямовує діяльність студента на засвоєння правил використання лексико-граматичних моделей, на основі яких здійснюється свідоме конструювання висловлювань; комунікативно-діяльнісний підхід передбачає органічне поєднання свідомих та підсвідомих компонентів у процесі навчання іноземної мови).

7) Інтерактивні технології навчання включають чітко спланований очікуваний результат навчання. Інтерактивність, що розуміється як міжособистісна взаємодія з однієї боку, і як технічно опосередкована взаємодія з іншого, розглядається як спосіб активізації розумової діяльності і творчої активності суб'єктів освітнього процесу.

8) Структура інтерактивного заняття відрізняється від структури звичайного; це вимагає професіоналізму і досвіду викладача, також його готовності до здійснення інноваційної діяльності і до імпровізації.

9) Існує багато інтерактивних методів і прийомів навчання. Проведене нами дослідження по інтерактивному методу «Піраміда» дозволило нам зробити висновок, що метод «Піраміда» має велике значення для реалізації мети розвитку творчої активності, оскільки виводить учасників за межі значення слів і вводять в стан інтуїтивного сприйняття. Метод «Піраміда» формує комунікативні особистості з багатим пізнавальним досвідом, високим рівнем комунікативної компетентності, стійким прагненням до самовдосконалення. Результати нашого дослідження представлені в плані-конспекті уроку з англійської мови, за темою «Places of interest in Kyiv», за методом «Піраміда», який представлений у додатку А.

Метод «Піраміда» – це такий собі алгоритм дій різних прийомів навчання на уроці. Інтерактивних методи дозволяють вести обговорення в групах, практикувати і відпрацьовувати вміння та навички на уроці і в реальному житті. В «Піраміді навчання» будь-які інтерактивні методи, прийоми завжди спрацьовують. Навчаючи інших починаєш краще розуміти сам навчальний матеріал. Кожен педагог може вибрати той, який найбільш продуктивний йому допоможе в його педагогічній діяльності.

10) Інтерактивний метод «Ажурна Пилка» дає можливість учневі розкрити себе, свої навички говоріння, читання і вміння працювати у колективі. Цей метод заснований на засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу. Він призначений для того, щоб учні допомагали один одному вчитися. Даний метод розвиває комунікативні навички, спільну діяльність, але при цьому кожен зберігає свою індивідуальність. Даний метод – це прийом групової роботи. Спільне навчання та співпраця дають позитивні результати в мотивації учнів до навчання, а робота в групі дає почуття безпеки її учасникам.

11) Метод «Ажурна пилка» тісно переплітається з поняттям критичне мислення. Критичне мислення – це є самостійне мислення. Коли заняття будуються на принципах критичного мислення, кожен формує свої ідеї, оцінки і переконання незалежно від інших. Стратегія «Критичного мислення» – допомагати учням здобувати на уроці нові знання, пропускаючи їх через власний досвід під керівництвом вчителя, у якого з'являється можливість індивідуально підійти до кожної дитини, дати можливість виразити себе.

В ході нашої роботи ми провели дослідження на матеріалі плану-конспект уроку з англійської мови, за темою «Seasons and weather. Holidays», за методом «Ажурна пилка», який представлений у додатку Б.

12) Для досягнення результатів за методами «Піраміда» та «Ажурна пилка» учні повинні довіритися вчителю, стати його союзником і соратником, тільки в цьому випадку вони навчаться висловлювати і відстоювати свої думки, враховуючи при цьому думку інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азимов Э. Г. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. СПб. : Златоуст, 1999. 472 с.
2. Алфімов Д. Структурно-змістовний контент поняття технології. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/nn15/11advkpt.pdf>. (Дата звернення : 20.11.2020).
3. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. М. : Просвещение, 2006.
4. Бахмутова Е. Г. Интерактивные методы на уроках русского языка. URL : mogar-yantik.edu.cap.ru/?t=speech&eduid=4212&speech=6041. (Дата звернення : 21.11.2020).
5. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: шляхи реалізації. *Рідна школа*. 1999. № 12. С. 13–16.
6. Бондарук О. І. Інноваційні технології навчання англійської мови та їх вплив на навчально-виховний процес / О. І. Бондарук // Библиофонд : веб-сайт. URL : <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=467588>. (Дата звернення : 21.05.2020).
7. Бордовская Н. В. Современные образовательные технологии: учебное пособие. М. : КноРус, 2010. 432 с.
8. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика : учеб. пособие. СПб. : Питер, 2008. 304 с.
9. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 1 (15). URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em15/emg.html>. (Дата звернення : 21.11.2020).
10. Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка 2013. № 13 (272). Ч. III. URL : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/nn15/11advkpt.pdf>. (Дата звернення : 21.11.2020).

11. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам. URL : <https://evestnik-mgou.ru/ru/Articles/Doc/281>. (Дата звернення : 21.11.2020).
12. Ганич Н. І. Опанувати значну кількість інформації допомагає прийом «ажурна пилка» : з практики використання зазначеного прийому. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2005. № 9. С. 31.
13. Гершунский Б. С. Философия образования : учеб. пособие / Б. С. Гершунский. Москва : Моск. психолого-социальный ин-т, 1998. 432 с.
14. Гуревич Р. С. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів засобами мультимедійних технологій. *Наукові записки. Серія: педагогіка*. 2007. № 3. С. 38–41.
15. Денисова Л. Г., Мезенин С. М., SnowballEnglish. М. : Прогресс, 2000.
16. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти : Постанова КМ України від 23.11.2011 р. № 1392. URL: <http://mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/>. (Дата звернення : 21.11.2020).
17. Джагарян Ю. Інтерактивні методи навчання іноземній мові: Case-Study. Переваги та недоліки / Ю. Джагарян // Наукові записки КДПУ. Серія : Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : КДПУ, 2012. Вип. 104 (2). С. 452–455.
18. Дженджеро О. Інтерактивні технології колективно-групового навчання на уроках української мови в старшій школі. URL : file:///C:/Users/38067/Downloads/znprudpu_2009_3_9.pdf. (Дата звернення : 21.11.2020).
19. Житник Б. О. Методичний poradник: форми і методи навчання. Харків : Основа, 2005. 128 с.

20. Дубасенюк О. А. Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання : навч. посіб. / О. А. Дубасенюк, О. В. Вознюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 272 с.
21. Заир-Бек С. И., Муштавинская И. В. Развитие критического мышления на уроке : пособие для учителя. М. : Просвещение, 2004. 175 с.
22. Іващенко О. Метод «Ажурна пилка». Як засвоїти великий обсяг інформації за короткий час. *Шкільний світ*. 2018. № 8. URL : <http://www.osvita.ua.com/2018/05/64605/>. (Дата звернення : 21.11.2020).
23. Інноваційні технології у вивченні англійської мови / упоряд.: Т. Михайленко. К.: Шк. світ, 2008. 128 с.
24. Каиров, И. А., Петров Ф. Н. Педагогическая энциклопедия: в 4 т. М. : Совет. Энцикл., 1995–1999. URL : <http://www.encyclopedia.ru/cat/books/book/43634/>. (Дата звернення : 21.11.2020).
25. Климюк В. І. Короткий огляд методів навчання іноземної мови. URL : http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Philologia/65737.doc.htm. (Дата звернення : 21.11.2020).
26. Коваль Т. І., Кочубей Н. П. Інтерактивні технології навчання іноземних мов. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 7. С. 25–37.
27. Колеченко А. К. Энциклопедия педагогических технологий : пособие для преподавателей. СПб. : КАРО, 2002. 368 с.
28. Концепція нової української школи. URL : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>. (Дата звернення : 21.11.2020).
29. Кривов'яз А. В. Застосування інтерактивних технологій під час вивчення англійської мови школярами середньої ланки освіти. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 2 (46). С. 143–(Дата звернення : 21.11.2020). 147.
30. Лійметс Х. Й. Групповая работа на уроке. М. : Знание, 1975. 62 с.
31. Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. Київ : Кондор, 2005. 397 с.

32. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / [О. Б. Бігіч, Н. О. Бражник, С. В. Гапонова та ін.] ; під кер. С. Ю. Ніколаєвої. 2-е вид. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.

33. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник / О. Б. Бігіч, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

34. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. Київ : Академія, 2010. 328 с.

35. Научная электронная библиотека. «Киберленинка». URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/sutnist-komunikativnogo-metodu-navchannya>. (Дата звернення : 21.11.2020).

36. Нор К. Ф. Технология организации групповой учебной деятельности . Николаев, 1998. 75 с.

37. Образовательные технологии и общество. 2010. Т. 13. № 2. URL : <http://ifets.ieee.org/russian/periodical/journal.html>. (Дата звернення : 21.11.2020).

38. Омарова А. Б. Инфоурок, библиотека материалов. URL: infourok.ru/doklad-metod-dzhigso-na-urokah-spectehnologii-1742903. (Дата звернення : 21.11.2020).

39. Организация групповой учебной деятельности младших школьников. *Киберленинка* : электрон. науч. б-ка. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsiya-grupповой-uchebnoy-deyatelnosti-mladshih-shkolnikov>. (Дата звернення : 21.11.2020).

40. Освітні технології: Навч.-метод. посібн. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін. За заг. ред.О.М. Пехоти. К .:А .С. К., 2001. 256 с.

41. Остапчук О. Шляхи підвищення інноваційного потенціалу методичної роботи. *Шлях освіти*. 2002. № 2. С. 9–15.

42. Панина Т. С., Вавилова Л. Н. Современные способы активизации обучения : учеб. пособие. М. : Академия, 2006.

43. Пассов Е. И. Коммуникативность обучения в практику школы. М. : Просвещение, 1995.
44. Педагогика : учебник и практикум для академического бакалавриата / П. И. Пидкасистый [и др.] ; под редакцией П. И. Пидкасистого. 4-е изд., перераб. и доп. Москва : Издательство Юрайт, 2017. 408 с.
45. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посіб. / кол. авт. : за ред. І. Ф. Прокопенка. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.
46. Перспективні освітні технології : науково-методичний посібник / за ред. Т. С. Сазоненко. Київ : Гопак, 2000. 560 с.
47. Петренко М. А. Педагогическая интеракция и технология развития творческой активности личности в процессе высшего образования. URL : <https://www.sworld.com.ua/simpoz5/14.pdf>. (Дата звернення : 21.11.2020).
48. Петухова Л. Є. Інформаційна компетентність майбутнього фахівця як педагогічна проблема. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2000. № 4. С. 25–26.
49. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології : інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. Київ : Слово, 2004. 132 с.
50. Пожар Н. В. Групові форми організації пізнавальної діяльності старшокласників в умовах інформатизації навчання. Харків : Основа, 1999. 46 с.
51. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ : А.С..К., 2004. 192 с.
52. Раковської М. А. Інтерактивне навчання в сучасному освітньому процесі. URL : <http://www.pdaa.edu.ua/np/pdf3/26.pdf>. (Дата звернення : 21.11.2020).
53. Сазоненко Г. С. Перспективні освітні технології : наук.-метод. посіб. URL : https://www.studmed.ru/sazonenko-gs-red-perspektivn-osvtn-tehnologiyi-nauk-metod-posbник_5b26e834d92.html. (Дата звернення : 21.11.2020).

54. Співаковський О. В. Теорія і практика використання інформаційних технологій у процесі підготовки студентів математичних спеціальностей. Херсон : Атлант, 2003.

55. Ушинский К. Д. Избранные педагогические сочинения. URL: <http://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=87495>. (Дата звернення : 21.11.2020).

56. Хуторской А. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному?: Пособие для учителя. М.: ВЛАДОС–ПРЕСС, 2005. 383 с.

57. Циркаль А. Ю. Огляд найбільш цікавих інтерактивних методів на заняттях з англійської мови. URL : <http://confesp.fl.kpi.ua/fr/node/1146>. (Дата звернення : 21.11.2020).

58. Царенко В. О. Сучасні інтернет-технології як засіб забезпечення групового навчання учнів старшої школи. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/638/1pdf>. (Дата звернення : 21.11.2020).

59. Чернилевский Д.В., Филагов О.К. Технология обучения в высшей школе. Учебное издание / Под ред. Д.В.Чернилевского. М.: "Зкспедитор", 1996. 228 с.

60. Эпштейн М. Метод проектов: история с продолжением // Первое сентября. 2001. 15 сентября.

61. Янкович О. І. Освітні технології в історії вищої педагогічної освіти України. Тернопіль : Підруч. та посіб., 2008. 129 с.

62. Ярмоленко О. М. Сучасні технології у вивченні іноземної мови. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Yarmolenko>. (Дата звернення : 21.11.2020).

63. Ярошенко О. Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика. Київ : Партнер, 1997. 193 с.

64. Nurbianta H. D. The Effectiveness of Jigsaw Method in Improving Students Reading Comprehension, 9 (1). URL : https://www.researchgate.net/publication/44527990_Developing_Reading_Skills_

A_Practical_Guide_to_Reading_Comprehension_Exercises. (Дата звернення : 21.11.2020).

65. Oxford Learner's Dictionaries. URL : <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com>. (Дата звернення : 21.11.2020).

